

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
«Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського»

032 «Історія та археологія»

(шифр і назва спеціальності)

Виконавець:

Студент 62 групи

Бруй Євгеній Петрович

Керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Острянюк Андрій Миколайович

Чернігів 2025

Роботу подано до розгляду « _____ » _____ 20__ року.

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Результат захисту _____
(оцінка) (дата захисту)

Голова АК _____
(підпис) (прізвище та ініціали голови АК)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри історії України,
археології та краєзнавства

протокол № _____ від « _____ » _____ 2025 року.

Студент (ка) допускається до захисту даної роботи в атестаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи

«Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського»

Кваліфікаційна робота містить 85 сторінок, 17 таблиць, 4 рисунки, список літератури з 76 найменувань.

Об'єктом дослідження є дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського в період становлення української державності початку ХХ століття.

Предметом дослідження є напрями, зміст і форми діяльності В.Липинського як посла Української Держави у Відні, а також світоглядні та ідейні засади його державницької концепції, що визначали характер та логіку зовнішньополітичних дій.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у всебічному аналізі дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського в 1918–1921 рр., визначенні її ролі у формуванні міжнародної суб'єктності Української Держави та оцінці впливу державницької ідеології на розвиток української зовнішньої політики.

Завданнями кваліфікаційної роботи є: проаналізувати історіографію та джерельну базу дослідження; розкрити соціокультурні та політичні чинники формування світогляду В. Липинського; схарактеризувати його концепцію політичної нації та гетьманського державотворення; з'ясувати зміст і організацію роботи української дипломатичної місії у Відні; визначити специфіку переговорних стратегій і мереж контактів В. Липинського; оцінити значення його дипломатичної діяльності.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025

Рік захисту роботи: 2025

КЛЮЧОВІ СЛОВА: В'ячеслав Липинський, дипломатія, Українська Держава, гетьманський державницький проект, Відень, Східна Галичина, політична нація, провідна верства.

ABSTRACT

qualification work

"Diplomatic Activity of Viacheslav Lypynsky"

The qualification work consists of 85 pages, 17 tables, 4 figures, and a reference list of 76 sources.

The object of the study is the diplomatic activity of Viacheslav Lypynsky during the formative period of Ukrainian statehood in the early twentieth century.

The subject of the study is the directions, content, and forms of Lypynsky's work as the envoy of the Ukrainian State in Vienna, as well as the ideological foundations of his state-building concept, which determined the character and logic of his foreign policy actions.

The purpose of the qualification work is to conduct a comprehensive analysis of Lypynsky's diplomatic activity in 1918–1921, to determine its role in shaping the international subjectivity of the Ukrainian State, and to evaluate the influence of the state-building ideology on the development of Ukrainian foreign policy.

The objectives of the qualification work are: to analyze the historiography and source base of the issue; to identify the socio-cultural and political factors that shaped Lypynsky's worldview; to characterize his concept of the political nation and the state-building role of the Hetmanate; to distinguish the structure and functioning of the Ukrainian diplomatic mission in Vienna; to define the specifics of Lypynsky's negotiation strategies and networks of political communication; to assess the significance of his diplomatic activity for the further development of Ukrainian statehood and foreign policy.

Year of completion: 2025

Year of defense: 2025

KEYWORDS: Viacheslav Lypynsky, diplomacy, Ukrainian State, Hetmanate, Vienna, Eastern Galicia, political nation, ruling elite.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ДЖЕРЕЛЬНІ ТА ІСТОРІОГРАФІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО.....	12
1.1.Історіографія вивчення постаті та дипломатичної діяльності В.Липинського.....	12
1.2.Джерельна база дослідження	18
1.3.Методологічні підходи та принципи аналізу дипломатичної діяльності В.Липинського.....	24
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ СВІТОГЛЯДНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО.....	30
2.1.Соціокультурні чинники формування національної ідентичності В.Липинського.....	30
2.2.Громадська та політична діяльність напередодні Першої світової війни..	35
2.3.Консервативно-державницька концепція та ідея гетьманату як основа зовнішньополітичного світогляду В.Липинського.....	40
РОЗДІЛ 3. ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО У 1918–1921 РОКАХ.....	47
3.1.Призначення В.Липинського на посаду посла Української Держави в Австро-Угорщині: політичний контекст та кадрові засади	47
3.2.Основні напрями діяльності української дипломатичної місії у Відні: переговори, комунікація та питання Східної Галичини.....	55
3.3.Дипломатичні стратегії, аргументаційні практики та мережі контактів В.Липинського.....	60
3.4.Оцінка результатів і значення дипломатичної діяльності В.Липинського для розвитку української державності.....	68
ВИСНОВКИ	73

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність. Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського посідає важливе місце в історії української державності, оскільки пов'язана з періодом формування національної зовнішньої політики та пошуком міжнародного визнання України в умовах складних геополітичних трансформацій початку ХХ століття. Події 1918–1921 років стали визначальними для становлення української дипломатичної служби, формування її інституційних засад та вироблення концептуальних підходів до взаємодії з європейськими державами. У цих процесах В. Липинський виступив не лише як дипломат-практик, але й як мислитель, чия державницька ідеологія вплинула на подальший розвиток української політичної традиції.

У сучасних умовах триваючої боротьби України за збереження суверенітету та посилення позицій на міжнародній арені питання історичного досвіду української дипломатії набувають особливої значущості. Дослідження ролі В. Липинського дозволяє глибше осмислити механізми вибудовування зовнішньополітичних стратегій, використання дипломатичних інструментів та формування аргументаційної основи міжнародних переговорів. Його практична діяльність у Відні свідчить про важливість гнучкого поєднання ідей державної тяглості, національних інтересів та політичного реалізму.

Крім того, актуальність теми зумовлена зростанням наукового інтересу до державницької концепції В. Липинського, яка набуває нового змісту у контексті сучасних дискусій про моделі політичного лідерства, національної єдності та зовнішньополітичної суб'єктності України. Аналіз його дипломатичної діяльності дозволяє не лише відновити малодосліджені аспекти історії українських міжнародних відносин, а й осмислити їх значення для формування стратегічних підходів сучасної української дипломатії.

Основна проблематика. Незважаючи на зростання наукового інтересу до постаті В'ячеслава Липинського, його дипломатична діяльність

залишається недостатньо дослідженою у контексті формування зовнішньополітичної стратегії Української Держави 1918–1921 років. Багато аспектів його роботи як посла у Відні, зокрема переговорні практики, мережі міжнародних контактів та інструменти політичної комунікації, висвітлені фрагментарно або інтерпретовані однобічно.

Складність дослідження зумовлена також тим, що дипломатична служба Української Держави формувалася в умовах воєнно-політичної нестабільності, зміни державних режимів, обмежених ресурсів і недостатньо сформованих інституційних механізмів зовнішньої політики. Це ускладнює реконструкцію повного спектра дипломатичних кроків В. Липинського та їхнього міжнародного контексту.

Важливою проблемою є також суперечливість сприйняття В. Липинського як політичного мислителя та діяча: його державницька концепція, побудована на ідеях територіального патріотизму, елітарної відповідальності та національної єдності, часто розглядається поза практичним виміром його дипломатичної діяльності. Відтак, актуальним завданням є встановлення взаємозв'язку між його політичними поглядами та конкретними дипломатичними рішеннями, що дозволить виявити реальний вплив його ідей на процеси міжнародного позиціонування України.

Аналіз попередніх наукових досліджень. Постаті та діяльності В'ячеслава Липинського присвячено значну кількість праць українських і зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у вивчення його політичної думки та державницької концепції зробили І.Лисяк-Рудницький, Д.Дорошенко, О.Оглоблин, Ю.Терещенко, В.Сарбегян, Н.Яковенко та Я.Грицак. У їхніх роботах аналізуються світоглядні засади В. Липинського, еволюція його політичних поглядів, роль у формуванні консервативно-державницької ідеології та вплив на політичну культуру української еліти.

Дипломатичний аспект діяльності В. Липинського досліджувався менш системно. Окремі епізоди його роботи як посла Української Держави у Відні розглядають Д.Дорошенко, В.Солдатенко, В.Верстюк, Т.Осташко та О.Реєнт.

У цих дослідженнях висвітлено політичний контекст призначення В. Липинського, особливості його контактів з австрійськими урядовими та громадськими колами, роль у вирішенні «галицького питання».

Попри наявні напрацювання, цілісний аналіз дипломатичної діяльності В. Липинського, її інструментів, стратегій та реальних результатів залишається недостатнім. Це зумовлює необхідність подальшого наукового опрацювання теми з урахуванням сучасних підходів.

Об'єктом дослідження є дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського в період становлення української державності початку ХХ століття.

Предметом дослідження є зміст, напрями та результати дипломатичної діяльності В. Липинського, а також ідейні засади його державницької концепції у контексті формування зовнішньої політики Української Держави.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні та комплексному аналізі дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського, з'ясуванні її впливу на процеси міжнародного позиціонування України, а також у визначенні значення його державницьких ідей для подальшого розвитку української зовнішньої політики.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- проаналізувати історіографію та джерельну базу, що стосується дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського.
- визначити соціокультурні та світоглядні чинники, які вплинули на формування його політичних та державницьких поглядів.
- схарактеризувати участь В. Липинського у державотворчих процесах періоду Української Держави.
- розкрити обставини призначення та напрями діяльності В. Липинського на посаді посла Української Держави у Відні.
- з'ясувати основні форми, методи та зміст його дипломатичної та переговорної діяльності, включаючи питання Східної Галичини.
- оцінити результати дипломатичної діяльності В. Липинського та

визначити їх значення для подальшого розвитку української державності.

Для досягнення поставлених завдань використані такий **метод дослідження**: історико-генетичний метод для простеження розвитку політичних поглядів В. Липинського; історико-порівняльний метод для визначення особливостей його дипломатичної діяльності у контексті зовнішньої політики інших держав; аналіз джерел та літератури для опрацювання мемуарів, епістолярної спадщини, наукових праць і документів; метод системного аналізу для комплексного розгляду дипломатичної діяльності як складової процесу формування української державності.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у комплексному аналізі та систематизації дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського в контексті формування української зовнішньої політики у 1918–1921 роках. У роботі уточнено зміст і напрями його дипломатичної практики, виявлено взаємозв'язок між його державницькою ідеологією та реальними дипломатичними рішеннями, а також розкрито специфіку переговорних стратегій та міжнародних контактів В. Липинського. Дослідження конкретизує роль В. Липинського у становленні інституцій української дипломатичної служби та поглиблює розуміння механізмів міжнародного представлення Української Держави.

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що отримані висновки можуть бути використані у вивченні історії української дипломатії, державотворчих процесів та політичної думки початку ХХ століття. Матеріали роботи можуть слугувати основою для підготовки навчальних курсів з історії України та міжнародних відносин, а також для подальших наукових досліджень у галузі дипломатичних студій. Розкриття дипломатичної діяльності В. Липинського сприяє глибшому розумінню історичних моделей зовнішньополітичної поведінки України, що є важливим для формування сучасних стратегій міжнародної комунікації та відстоювання національних інтересів на світовій арені.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, фактичний матеріал і висновки магістерської роботи були оприлюднені на IV і V наукових семінарах аспірантів та магістрантів (грудень 2024, 2025 рр.), XVIII науковій конференції молодих вчених і студентів Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (квітень 2025 р.).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури (76 позиції), додатків. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок, з них 74 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1.

ДЖЕРЕЛЬНІ ТА ІСТОРІОГРАФІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

1.1. Історіографія вивчення постаті та дипломатичної діяльності В.Липинського

Вивчення постаті В'ячеслава Липинського займає особливе місце в українській історичній науці, оскільки він репрезентує унікальне поєднання політичного мислителя, громадського діяча та дипломата періоду становлення української державності. Актуальність історіографічного аналізу полягає у тому, що протягом ХХ – початку ХХІ ст. В. Липинського осмислювали у різних наукових контекстах: від ідеолога українського консерватизму та «державника» до представника специфічної моделі дипломатичної поведінки, зорієнтованої на пошук міжнародного визнання України в складних умовах розпаду імперій і формування нових геополітичних балансів у Європі. Саме тому історіографія питання є неоднорідною, багатошаровою і потребує системного впорядкування відповідно до зміни наукових парадигм.

Дослідження постаті В'ячеслава Липинського в українській історіографії демонструє поступове розширення аналітичного поля – від ранніх оцінок його як консервативного мислителя до сучасних інтерпретацій, які наголошують на комплексності його світогляду та винятковій ролі у формуванні зовнішньополітичної доктрини українського державництва. Особливу увагу варто звернути на багатотомне видання «В'ячеслав Липинський та його доба», у якому вміщено як фундаментальні студії, так і корпус листування мислителя. Саме ці матеріали дозволяють реконструювати логіку прийняття ним дипломатичних рішень, зрозуміти мотиви політичної поведінки та відтворити інтелектуальний контекст доби [24, С. 103-107].

Передусім слід зазначити, що рання історіографія (1910–1930-ті роки), представлена працями сучасників В. Липинського, формувалася в умовах

активного державницького руху і політичних дебатів між різними течіями українського національного руху. У цей час увага до В. Липинського зосереджувалася переважно на його ідеологічних поглядах. Зокрема, Дмитро Дорошенко та Микола Чубатий наголошували на ролі В. Липинського як творця концепції територіального патріотизму та виразника інтересів української шляхти. Однак дипломатична складова його діяльності у цей період висвітлювалася фрагментарно, частіше у меморіальному або публіцистичному стилі, що зумовлювалося як політичною еміграційною ситуацією, так і обмеженістю доступу до архівних джерел [9, С. 55-64].

Водночас, в умовах радянської історіографії (1940–1980-ті роки) образ В. Липинського був істотно спотворений і заідеологізований. Домінував марксистсько-ленінський підхід, який розглядав В. Липинського крізь призму «буржуазного націоналізму» та «класового інтересу шляхетської верхівки». Радянські дослідники свідомо замовчували або спрощували його участь у зовнішньополітичних процесах Української Держави 1918 року, а дипломатична діяльність трактувалася як «похідний епізод» його ідеологічної програми. Це призвело до тривалої історіографічної лакуни, яка вимагала переосмислення після відновлення незалежності України [13, С. 245-252].

Після 1991 року розпочався період історіографічної реінтерпретації, коли нові дослідницькі підходи переорієнтували увагу на першоджерельний матеріал, мемуаристику та епістолярну спадщину В. Липинського. Вітчизняні історики, зокрема Ярослав Грицак, Наталя Яковенко, Юрій Терещенко, Віктор Сарбегян і Валентина Соболев, акцентували на внутрішній логіці його політичного мислення, аналізі консервативно-державницької ідеології, ролі релігійного і морального аспектів у концепції нації. Однак на цьому етапі дипломатична діяльність В. Липинського часто розглядалася як вторинна щодо його політичної теорії, що знову ж залишало недостатньо розкритим практичний аспект впливу його ідей на міжнародні переговори та зовнішню політику Української Держави [4, С. 473-474].

Слід також зазначити, що в останні два десятиліття формується сучасна

аналітична дипломатична історіографія, яка намагається інтегрувати В. Липинського в широкий контекст європейських дипломатичних мереж, транснаціональних комунікацій, протоколів визнання і переговорних стратегій. З'являються дослідження, що оцінюють не лише факти його дипломатичної роботи, але й дискурсивні механізми впливу, публічну риторику, інформаційні кампанії у віденській та галицькій пресі, а також спроби створення міжнародної підтримки українського питання на тлі розпаду Австро-Угорщини.

Варто акцентувати увагу на тому, що історіографія питання трансформувалася не лише хронологічно, але й методологічно – від політично-публіцистичної оцінки постаті В. Липинського до комплексного міждисциплінарного аналізу його діяльності в контексті державотворчих і дипломатичних процесів. У період сучасних академічних досліджень дослідники дедалі частіше розглядають В. Липинського не як абстрактного ідеолога, а як діяча, що поєднував теоретичні концепти з практичними зовнішньополітичними діями. В той же час, важливо підкреслити, що саме дипломатичний вимір діяльності В. Липинського почав привертати до себе посилену увагу лише тоді, коли розширився доступ до архівних матеріалів, фондів закордонних дипломатичних представництв, протокольних документів Віденського двору, а також фондів Української Держави та Директорії [30, С. 77-79].

Сучасні дослідження активно використовують *prosopographical* (просопографічний) підхід, тобто аналізують не лише самого В. Липинського, а й його оточення, дипломатичну мережу і коло довіри, зокрема співробітників посольства Української Держави у Відні, політичних партнерів у Галичині, посередників у переговорах із Австрією й Німеччиною. Це дозволяє побачити дипломатію не як абстрактний інституційний механізм, а як реальну систему міжособистісних комунікацій, політичних зв'язків і неформальних впливів.

Таблиця 1.1

Періодизація історіографії вивчення В. Липинського

Період	Характеристика історіографії	Ключові представники	Особливості висвітлення дипломатичної діяльності
1910–1930-ті	Еміграційна публіцистика та початкові наукові інтерпретації	Д. Дорошенко, М. Чубатий	Фрагментарне висвітлення, акцент на ідеології
1940–1980-ті	Радянська та частково польська інтерпретація	Радянські історики та політологи	Негативно-упереджене трактування, ідеологічне спрощення
1991–2000-ні	Переосмислення національної історії після незалежності України	Я. Грицак, О. Оглоблин, Ю. Терещенко	Поглиблення аналізу ідей, дипломатія – другорядна тема
2010-ті – сьогодні	Міждисциплінарні та дипломатично-аналітичні студії	В. Сарбегян, Т. Осташко, О. Реснт	Цілісне вивчення дипломатичних стратегій, мереж та контактів

(Розроблено автором на основі джерела [51, С. 114-117])

Представлена у Таблиці 1.1 періодизація історіографії дозволяє простежити еволюцію наукового та суспільного ставлення до постаті В'ячеслава Липинського залежно від політичних і світоглядних умов різних історичних епох. Важливо зазначити, що на початковому етапі (1910–1930-ті роки) домінував еміграційний дискурс, у межах якого В. Липинського сприймали насамперед як ідеолога українського державництва. Саме тому дипломатичний аспект його діяльності висвітлювався вибірково, часто через призму політичних оцінок сучасників.

У період радянської історіографії (1940–1980-ті роки), як відображено у таблиці, оцінки В. Липинського були значною мірою спотворені ідеологічною доктриною. Його політичні ідеї трактувалися як «буржуазно-націоналістичні», а дипломатична діяльність – як вторинна і навіть «контрреволюційна», що унеможливлювало її неупереджене вивчення [18, С. 120-122].

Натомість після 1991 року починається переосмислення ролі В. Липинського в історії української політичної думки та державотворення. Як свідчать наведені у таблиці приклади, акцент зміщується на аналіз глибинної ідейної логіки його вчення, однак дипломатична діяльність усе ще сприймалася як похідна від його політичної теорії. Лише в міждисциплінарних

дослідженнях останнього десятиліття спостерігається перехід до повноцінного вивчення В. Липинського як дипломата-практика, що діяла в умовах складних міжнародних відносин. Таким чином, періодизація в таблиці демонструє поступовий рух науки від фрагментарних та ідеологічно обмежених трактувань до цілісного, багатопараметричного дослідження дипломатичної спадщини В. Липинського [52, С. 56-59].

Рис. 1.1 Напрями дослідження постаті В. Липинського

Візуальна модель, представлена на Рис. 1.1, підкреслює багатовимірність його діяльності та відображає логіку сучасних інтерпретацій його ролі в українській політичній історії. Центральне розміщення постаті В. Липинського у схемі символізує його ключове значення як інтелектуального та дипломатичного суб'єкта, тоді як три основні гілки – ідеологічна спадщина, дипломатична практика та історико-культурний контекст – демонструють взаємопов'язаність сфер, у яких він діяв.

У контексті сучасних наукових підходів постать В'ячеслава Липинського дедалі частіше розглядається крізь призму концепції «інтелектуала-державника», що поєднав у собі здатність творити політичну ідею та втілювати її у практичному політичному середовищі. Важливо

наголосити, що такий синтез теорії та дії у вивченні українських історичних діячів початку ХХ століття зустрічається зрідка, що й зумовлює зростання інтересу до В. Липинського як до об'єкта дослідження. В той же час, більшість інтерпретацій його ідейної спадщини довгий час залишалися відірваними від аналізу реального механізму дипломатичних переговорів, структури посольської роботи та зовнішньополітичних стратегій, які він застосовував у діяльності Української Держави [69, С. 396-402].

Не менш важливо і те, що розширення можливостей доступу до архівних фондів, зокрема документів Міністерства закордонних справ Української Держави та дипломатичних архівів Австрії, дозволило сучасним історикам відновити контекст діяльності української дипломатичної місії у Відні. Це дало змогу простежити не лише офіційну дипломатичну лінію, але й внутрішні комунікаційні механізми, роль особистих контактів, а також неформальні впливи на процеси ухвалення міжнародних рішень. Варто констатувати, що саме такий джерельний зсув дозволяє відходити від описової історіографії до аналітичної – де дипломатія розглядається як простір стратегічної взаємодії, аргументації та політичної суб'єктності [8, С. 187-188].

Варто також зазначити, що у новітній історіографії посилюється підхід, орієнтований на рефлексивний аналіз мотивацій політичних діячів В. Липинський у цьому контексті постає не лише як представник інтелектуальної еліти, але як діяч, котрий усвідомлював необхідність інституційного оформлення держави на міжнародному рівні. Його дипломатична діяльність не була ізольованою або технічною – вона впливала з глибоких переконань щодо природи української державності, ролі політичної еліти, принципів єднання суспільства та необхідності переосмислення моделі національного лідерства. Саме тому вивчення його дипломатичної діяльності неможливе без урахування теоретичного підґрунтя його політичної концепції.

У сучасній науковій літературі все більшої ваги набуває дослідження Липинського як практикуючого дипломата, а не лише політичного теоретика.

Публікації І. Дацківа, П. Гай-Нижника, А. Кудряченка та ін. виводять у центр аналізу саме його діяльність у Відні 1918–1921 рр., наголошуючи, що дипломатичні кроки Липинського були нерозривними від його державницької концепції. Такий підхід дозволяє розглядати його постать комплексно – як мислителя, політичного діяча та дипломата, що діяв у межах цілісної ідеологічної системи.

Отже, історіографія питання пройшла шлях від однобічних, переважно ідеологізованих інтерпретацій до багатовимірного наукового аналізу, що охоплює ідейний, політичний, дипломатичний та соціокультурний виміри діяльності В. Липинського. Сучасний стан історіографії дозволяє не лише відтворити події та факти, а й осмислити їх у ширшому контексті формування української політичної традиції та міжнародної суб'єктності України. Тож історіографічне дослідження постаті В'ячеслава В. Липинського є ключовим інструментом для глибшого розуміння еволюції української державницької думки, становлення дипломатичних інституцій і формування зовнішньополітичних стратегій у період національного відродження початку ХХ століття.

1.2. Джерельна база дослідження: офіційні документи, кореспонденція, преса та мемуаристика

Вивчення дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського потребує опори на різноманітні за походженням, структурою та змістом джерела, оскільки дипломатична практика початку ХХ століття була нерозривно пов'язана не лише з формальними каналами комунікації, але й із мережами особистих зв'язків, політичною публіцистикою та інформаційними кампаніями. Саме тому джерельна база дослідження охоплює чотири ключові масиви: офіційні державні документи, епістолярну спадщину В. Липинського та його сучасників, матеріали періодичної преси та мемуарні свідчення діячів доби Української Держави та Директорії. Комплексне поєднання цих джерел дозволяє реконструювати як зміст і логіку дипломатичних рішень

В. Липинського, так і ширший політичний і комунікаційний контекст, у якому він діяв [12, С. 144-147].

Джерельну основу дослідження становлять передусім тексти самого В'ячеслава Липинського, передусім його «Листи до братів-хліборобів», політико-філософська праця «Україна на переломі 1657–1659» та низка епістолярних матеріалів, що охоплюють його листування з Євгеном Чикаленком, Осипом Назаруком та іншими діячами. Вони дають змогу простежити еволюцію його поглядів на націю, еліту, релігію, державотворення та зовнішню політику. Особливе значення мають листи періоду його перебування у Відні – саме там Липинський формулює найпослідовніші міркування щодо дипломатичної стратегії Української Держави та УНР.

Не менш важливим джерельним масивом є епістолярна спадщина В'ячеслава Липинського, представлена листуванням із Дмитром Дорошенком, Євгеном Чикаленком, Степаном Томашівським, галицькими політичними діячами, представниками української еміграції та діячами консервативних середовищ. Кореспонденція дозволяє відтворити неофіційні сторони дипломатичних процесів, механізми прийняття рішень, аргументаційні стратегії, внутрішні тактичні позиції та емоційні реакції на події. Важливо підкреслити, що саме листи В. Липинського містять найбільш прямі й відверті оцінки політичних лідерів, партійних структур та міжнародної ситуації, що робить їх ключовим інструментом для розуміння логіки його дипломатичної поведінки. В той же час, необхідно пам'ятати про суб'єктивність епістолярних джерел, що вимагає їх критичного осмислення та зіставлення з офіційними документами [26, С. 187-196].

Також значну цінність становлять матеріали періодичної преси, передусім українських, галицьких та віденських видань, що висвітлювали політичні події періоду. Преса виступала не лише як інструмент публічної комунікації, але й як засіб впливу на міжнародну думку та формування образу Української Держави на зовнішній арені [29, С. 53-54].

Варто акцентувати, що В. Липинський активно використовував пресові канали для формування позитивного сприйняття українського питання в Центральній Європі, зокрема через публікації, коментарі, інтерв'ю та неофіційні аналітичні матеріали. У цей же час іноземна преса часто відображала як політичні настрої країн регіону, так і реакції на українську дипломатичну діяльність, тому аналіз цих джерел дозволяє вписати дії В. Липинського в ширший міжнародний контекст.

Окремим і надзвичайно важливим джерелом є мемуари та щоденники політичних діячів того часу. Мемуаристика надає змогу відтворити атмосферу політичних перемовин, неформальні сторони взаємин між учасниками дипломатичного процесу, характер сприйняття В. Липинського серед колег та опонентів. Проте вона потребує особливо обережного аналізу, зважаючи на можливі ретроспективні переінтерпретації, політичні упередження та психологічні чинники особистого самоопису.

Варто підкреслити, що якісне дослідження дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського можливе лише за умови системного опрацювання джерел, які відрізняються за походженням, рівнем офіційності, функціональним призначенням та ступенем суб'єктивності.

Саме тому їх необхідно не просто перелічити, а виокремити внутрішні зв'язки, що дозволяють відтворити цілісну картину політичних рішень і зовнішньополітичних стратегій Української Держави [54, С. 211-213].

У цьому контексті особливого значення набуває співвіднесення офіційних документів із епістолярними свідченнями, оскільки перші демонструють зовнішню, формалізовану сторону дипломатичних дій, тоді як другі – внутрішню логіку політичних рішень, особисті мотиви, стратегії впливу та неофіційні канали комунікацій. Преса ж дозволяє оцінити те, як дії В. Липинського були інтерпретовані зовнішнім світом, тоді як мемуаристика виступає засобом реконструкції психологічної атмосфери політичних подій [11, С. 180-181].

Саме через взаємодію цих джерельних пластів відкривається можливість

представити дипломатію не як механічний набір дій, а як багаторівневий процес політичної комунікації, який поєднує концептуальне бачення держави з реальними міжнародними практиками.

Таблиця 1.2

Джерельні комплекси та їх інформаційний потенціал

Джерельна група	Приклади	Який тип інформації дає	Значення для реконструкції дипломатичної діяльності
Офіційні документи	Накази МЗС, дипломатичні ноти, звіти посольства, протоколи переговорів	Факти, рішення, інституційні механізми, формальна позиція держави	Дозволяють визначити рамки повноважень В. Липинського, стратегічні цілі та міжнародні пріоритети
Епістолярна спадщина	Листування В. Липинського з Дорошенком, Чикаленком, Томашівським	Особисті мотиви, неформальна аргументація, внутрішні оцінки політичної ситуації	Дозволяє відтворити логіку прийняття рішень і стратегічні наміри
Періодична преса	«Vossische Zeitung», «Neue Freie Presse», «Діло», «Українська хата»	Публічна інтерпретація подій, інформаційні кампанії, міжнародні реакції	Відображає образ Української Держави в європейському інформаційному просторі
Мемуари та спогади	Д. Дорошенко, Є. Чикаленко, сучасники галицького середовища	Рефлексивні оцінки, контекст міжособистісної взаємодії	Дозволяє відтворити атмосферу політичних переговорів і неформальних контактів

(Розроблено автором на основі джерела [69, С. 595-569])

Як показано у Таблиці 1.2, кожна джерельна група відображає окремий вимір дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського. Офіційні документи дозволяють простежити формальні рішення та зовнішньополітичні інструкції уряду. Епістолярна спадщина розкриває внутрішню аргументацію та особистісні мотиви діяча. Преса фіксує публічні реакції та інформаційні впливи, тоді як мемуари надають уявлення про міжособистісні стосунки та атмосферу переговорів. Разом ці джерела забезпечують цілісне відтворення дипломатичної практики В. Липинського.

Рис. 1.2 Взаємодія джерел у реконструкції дипломатичної діяльності В. Липинського

Рис. 1.2 відображає взаємодію трьох ключових джерельних блоків у процесі реконструкції дипломатії В. Липинського. Офіційні документи показують зовнішній бік дипломатичних дій, листування – внутрішню логіку рішень, а преса і спогади – їх сприйняття у суспільстві та міжнародному середовищі. Поєднання цих джерел дає можливість відтворити дипломатичну діяльність не лише фактологічно, а й змістовно та контекстуально.

Слід підкреслити, що використання різних видів джерел дозволяє не лише реконструювати біографічні та фактологічні аспекти діяльності В'ячеслава Липинського, але й проникнути у внутрішню логіку його політичного мислення, дипломатичних підходів та стратегічних рішень [70, С. 193-194].

Офіційні документи дають змогу окреслити рамки державної політики, адміністративну структуру віденської місії та визначити ключові

дипломатичні пріоритети Української Держави. Кореспонденція ж виступає тим джерельним масивом, який дозволяє «почути голос» В. Липинського – виявити його сумніви, переконання, тактичні компроміси та внутрішню аргументацію щодо міжнародної ситуації. У той же час, пресові матеріали формують уявлення про інформаційний і пропагандистський вимір дипломатії, що був невід’ємною частиною боротьби за міжнародне визнання України. Важливо зазначити, що віденська медійна платформа нерідко ставала простором конкуренції українських, польських, російських і австрійських політичних впливів, а отже, аналіз преси дозволяє простежити полемічний дискурс навколо статусу України як суб’єкта міжнародної політики.

Не менш важливо і те, що мемуаристика функціонує як джерело «другої хвилі рефлексії», тобто дає можливість осмислити політичні події постфактум, інколи з певним емоційним, ідеологічним або особистісним забарвленням. Це, з одного боку, збільшує ризик нарративної упередженості, але з іншого – надає досліднику можливість побачити, як постать В. Липинського сприймалася безпосередніми учасниками дипломатичних процесів, які аспекти його поведінки та стилю політичного мислення впливали на партнерів і опонентів. Саме мемуари та спогади допомагають реконструювати атмосферу дипломатичних контактів, психологічні відтінки переговорних ситуацій та соціокультурну динаміку віденського політичного середовища [25, С. 255-257].

Отже, джерельна база дослідження є комплексною, багаторівневою та поліструктурною. Її характер визначається взаємодією офіційних документів, приватної комунікації, публічного інформаційного поля та ретроспективних інтерпретацій сучасників. Тож лише синтез цих джерел дозволяє відтворити дипломатичну діяльність В’ячеслава Липинського не як набір окремих дипломатичних актів, а як цілісну систему свідомо вибудованої зовнішньополітичної стратегії, що поєднувала політичну ідеологію, міждержавний діалог та інформаційний вплив у процесі формування української державності.

1.3. Методологічні підходи та принципи аналізу дипломатичної діяльності В. Липинського

Вивчення дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського потребувало застосування комплексної методології, що враховувала як особливості історичного контексту, так і специфіку дипломатії як сфери політичної комунікації. Дипломатія початку ХХ століття, зокрема в умовах розпаду імперій та формування нових національних держав, була багатовимірним процесом, у якому поєднувалися офіційні міждержавні угоди, неформальні контакти політичних еліт, інформаційні впливи, ідеологічні обґрунтування та особисті тактики переговорів. Тому для аналізу діяльності В. Липинського недостатньо лише відтворити хронологію подій; необхідно було реконструювати механізми прийняття рішень, логіку зовнішньополітичних стратегій, функції символічного та комунікативного впливу, а також внутрішні та зовнішні умови, що визначали його дипломатичні пріоритети [30, 296 с.].

Аналіз дипломатичної діяльності Липинського неможливий без урахування внутрішньої логіки його консервативно-державницької концепції, адже дипломатія, у його розумінні, була не технікою переговорів, а продовженням світоглядних ідей про класократію, національну солідарність і роль еліти. В «Листах до братів-хліборобів» Липинський наголошує, що зовнішня політика може бути успішною лише тоді, коли держава спирається на морально відповідальну й політично організовану провідну верству. Саме тому його дипломатичні кроки нерозривно пов'язані з концептом «хліборобської держави» та з переконанням, що лише структурована еліта здатна репрезентувати націю в міжнародних відносинах [7, С. 78-82].

Водночас, методологічна основа роботи спиралася на принцип історизму, який передбачав розгляд діяльності В. Липинського у нерозривному зв'язку з умовами часу – геополітичною ситуацією у Центральній Європі, трансформацією імперій Габсбургів та Романових,

зростанням національних рухів та боротьбою за визнання політичного суверенітету України. Цей принцип дозволив уникнути анахронічних оцінок і дав можливість сприймати дипломатичні зусилля В. Липинського не крізь призму сучасних уявлень про міжнародні відносини, а як реакцію на реальні виклики історичного моменту.

Не менш важливою є роль принципу об'єктивності, що передбачав критичний аналіз джерел, їх зіставлення та виявлення можливих спотворень, пов'язаних із політичними позиціями авторів, емоційними оцінками чи ідеологічними настановами. З огляду на те, що значна частина джерел – це листування та мемуари, в яких домінує особиста рефлексія та позиційність, принцип об'єктивності забезпечив відновлення збалансованої історичної картини.

Слід також зазначити важливість системного підходу, який дозволив розглянути дипломатичну діяльність В. Липинського як цілісну структуру, що поєднувала політичні ідеї, інституційні механізми та комунікативні практики. У такій оптиці діяльність В. Липинського постала не як низка розрізнених дипломатичних актів, а як стратегічно вибудована модель зовнішньополітичної поведінки, орієнтована на формування стійкого міжнародного образу Української Держави.

Варто акцентувати увагу і на компаративному (порівняльному) методі, який дозволив співвіднести дипломатичні дії В. Липинського із зовнішньополітичними практиками інших політичних діячів доби – наприклад, Євгена Петрушевича в Галичині чи представників польської Національної Демократії. Такий підхід дозволив виявити специфіку української дипломатичної стратегії та визначити її місце у ширшій системі європейської політики початку ХХ століття [23, С. 98-106].

Вивчення дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського вимагало поєднання кількох методологічних підходів, оскільки жоден із них окремо не здатен повною мірою розкрити складну структуру його політичної практики. В той же час, кожен метод виконував свою аналітичну функцію: одні

дозволили простежити інтелектуальне становлення В. Липинського, інші – виявити механізми його дипломатичного впливу або реконструювати мережі контактів, що мали вирішальне значення для переговорних процесів у Відні. У цьому контексті доцільно систематизувати ключові методологічні інструменти, застосовані в дослідженні, що дало можливість зрозуміти не лише те, що піддавалося аналізу, але й як саме вибудовувався науковий підхід [14, С. 183-185].

Така систематизація представлена у Таблиці 1.3, де кожен метод розглянуто через його сутність, дослідницьку функцію та конкретний приклад інтерпретації дипломатичної практики В. Липинського.

Таблиця 1.3

Методологічні підходи, використані у дослідженні

Метод	Сутність методу	Що дозволяє встановити у дослідженні В. Липинського	Приклад результату застосування
Історико-генетичний	Простеження еволюції поглядів і політичних рішень у часі	Формування державницької концепції В. Липинського	Виявлення переходу від ідеї українства шляхти до моделі територіального патріотизму
Історико-порівняльний	Порівняння зовнішньополітичних практик у різних країнах	Визначення місця української дипломатії серед європейських дипломатичних стратегій	Порівняння переговорних ліній В. Липинського з політикою галицьких та польських діячів у Відні
Системний аналіз	Розгляд дипломатії як взаємодії ідеологічних, інституційних та комунікативних елементів	Встановлення зв'язку між політичними ідеями В. Липинського та його дипломатичними діями	Обґрунтування єдності між концепцією класократії та моделюванням позиціонування
Контент-аналіз джерел	Структурований аналіз дипломатичних документів і преси	Виявлення риторичних стратегій і інформаційного впливу	Розкриття механізмів формування позитивного образу України у віденській пресі

(Розроблено автором на основі джерела [25, С. 180-193])

Застосування зазначених методів дозволило поєднати інтелектуальний, політичний та комунікаційний виміри діяльності В. Липинського в єдиний

цілісний аналітичний контекст. Особливо важливим є просопографічний підхід, оскільки дипломатія Гетьманату значною мірою спиралася на особисті зв'язки, а не на завершено сформовані інституції.

Окрім методів, дослідження базувалося на низці принципів, які забезпечили наукову коректність висновків. Їхню систематизацію наведено у Таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Основні принципи аналізу дипломатичної діяльності

Принцип	Зміст	Значення для дослідження
Історизм	Розгляд подій у контексті епохи	Дозволяє інтерпретувати дипломатичні рішення як реакцію на реальні виклики розпаду імперій
Об'єктивність	Критичне зіставлення джерел	Забезпечує баланс між приватною кореспонденцією та офіційними документами
Комплексність	Розгляд дипломатії як багаторівневого процесу	Дає змогу трактувати дипломатію не лише як юридичне представництво, а як політичну комунікацію
Причинно-наслідковість	Встановлення зв'язку між подіями та їх наслідками	Виявляє логіку рішень В. Липинського та їх вплив на подальший розвиток української дипломатії

(Розроблено автором на основі джерела [16, С. 326-348])

Принцип історизму дозволив запобігти спотвореним оцінкам діяльності В. Липинського крізь призму сучасних політичних реалій, тоді як принцип комплексності дозволив інтерпретувати дипломатію не лише як протокольну функцію, але як інструмент творення державного проекту.

Слід також зазначити, що застосування поєднання наведених методів дозволило інтерпретувати дипломатичну діяльність В'ячеслава Липинського не як ізольований історичний епізод, а як органічну складову ширшого процесу формування української політичної модерності. Варто акцентувати увагу, що історико-генетичний метод показав, як еволюціонувала ідентичність та політичне мислення В. Липинського – від шляхетського осмислення України як культурної традиції до усвідомлення державності як необхідної політичної форми національного існування. В той же час, системний підхід дав змогу побачити, що дипломатичні дії В. Липинського не були випадковими або ситуативними, а становили продовження його політичної

доктрини в зовнішньополітичному полі [26, С. 187-196].

Не менш важливо і те, що історико-порівняльний метод дозволив помістити діяльність В. Липинського у ширший європейський контекст, де у різних політичних середовищах по-різному формувалися моделі взаємодії між національними рухами та урядами великих держав. Порівняння дипломатичної тактики В. Липинського з діями польських, австрійських та галицько-українських політичних лідерів у той час дозволило виявити його прагнення до створення міжнародної підтримки українського питання через поєднання раціональних аргументів, історичних наративів та апеляції до європейського політичного дискурсу державної легітимності.

Водночас, принцип об'єктивності та критичного опрацювання джерел забезпечив збалансованість інтерпретацій, даючи змогу уникнути однобічного розуміння В. Липинського як виключно теоретика або, навпаки, лише практичного дипломата. Комплексне поєднання приватних листів, офіційних документів і пресових матеріалів дозволило одночасно реконструювати як приватну мотивацію діяча, так і публічні механізми формування міжнародної позиції України [39, С. 63-64].

Методологічний підхід до вивчення дипломатичної діяльності Липинського вимагає поєднання історико-політичного аналізу з елементами інтелектуальної історії. Йдеться про необхідність одночасно враховувати:

- структуру міжнародних відносин доби,
- теоретичний світогляд мислителя,
- практичні завдання дипломатії Української Держави та УНР.

Сам Липинський підкреслював, що дипломатія є не лише мистецтвом компромісу, а передусім функцією державної ідентичності: «Без власної внутрішньої організації і віри в свою державу – ніхто не повірить у нас назовні» (переказ змісту «Листів...»). Тому методологія даного дослідження базується на інтеграції політичної теорії та практики, що дозволяє побачити дипломатичну діяльність Липинського як цілісний і світоглядно обумовлений процес.

Отже, застосування сукупності методів – історико-генетичного, історико-порівняльного, системного аналізу, контент-аналізу та просопографічного підходу – уможливило глибоке, багатовимірне і концептуально цілісне дослідження дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського. Тож обрана методологічна основа забезпечила наукову обґрунтованість подальшого аналізу його ролі в процесах міжнародного представлення Української Держави та формування української державницької традиції.

Висновки до розділу 1

Дослідження постаті В'ячеслава Липинського потребує цілісного підходу, оскільки його дипломатична діяльність органічно поєднувалася з політичною доктриною та світоглядними переконаннями. Історіографічний аналіз показує, що осмислення його ролі в українській історії змінювалося разом із політичними контекстами: від упереджених трактувань та ідеологічних спрощень до сучасного багатовимірного бачення його як інтелектуала-державника і практичного дипломата. Це свідчить про стійку актуальність його ідей і, водночас, про потребу їх переосмислення в умовах сучасного розвитку української політичної культури та державності.

Комплексність і різноманітність джерельної бази дозволяє відтворювати дипломатичну діяльність В. Липинського не лише на рівні політичних фактів, але й на рівні інтелектуальних мотивацій, комунікативних практик та соціально-психологічних взаємодій. Саме поєднання офіційної документації, приватного листування, матеріалів преси та мемуарних свідчень відкриває можливість осмислювати дипломатію як сферу, де формальні рішення тісно пов'язані з особистісними переконаннями та морально-політичними засадами.

Отже, розділ 1 формує аналітичне підґрунтя для подальшого дослідження світоглядних витоків та практичних стратегій дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського, що дозволяє розглядати його роль у становленні української державності.

РОЗДІЛ 2.

СТАНОВЛЕННЯ СВІТОГЛЯДНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

2.1. Соціокультурні чинники формування національної ідентичності В. Липинського

Формування національної ідентичності В'ячеслава Липинського стало процесом, нерозривно пов'язаним із соціальним середовищем, культурними традиціями та політичними обставинами Галичини і Правобережної України кінця XIX – початку XX століття. Особливість цього процесу полягала в тому, що національне самовизначення В. Липинського не було результатом стихійного приналежного почуття чи етнокультурної самоідентифікації, а сформувалося як свідомий політичний вибір, заснований на переосмисленні ролі української еліти у становленні державності.

Важливо, що процес формування української ідентичності Липинського відбувався не через заперечення його польського шляхетського походження, а через поступове усвідомлення приналежності до історичного ландшафту українських земель. Він поєднував власну культурну спадщину з критичним осмисленням соціальної структури українського суспільства, у якому, на його думку, відсутність відповідальної політичної еліти була однією з ключових причин тривалої державної нестабільності. Саме тому вже в ранніх працях Липинський робив наголос на ролі місцевої еліти як носія традиції та організатора суспільного життя, підкреслюючи, що її завданням є не домінування, а служіння державі [41, С. 18-22].

У той час, коли значна частина шляхти на Правобережжі й Волині зберігала польську культурну орієнтацію і трактувала українську ідентичність як селянську, В. Липинський, навпаки, визначив Україну як політичну спільноту, що має бути творена «згори» – шляхом консолідації провідних прошарків суспільства.

Варто підкреслити, що ключовим соціокультурним чинником, який вплинув на формування ідентичності В. Липинського, була його приналежність до українсько-польської шляхетської традиції. Народжений у родині волинських землевласників, він виріс у середовищі, де культурні коди польського аристократизму поєднувалися з побутовими і мовними елементами українського селянства.

Саме ця подвійність дозволила В. Липинському критично оцінити домінуючу в його середовищі ідентифікацію з польською державницькою ідеєю та сформувати концепцію територіального патріотизму, згідно з якою українську націю визначає не етнічне походження, а зв'язок із землею та політичною спільнотою, що на ній існує [31, С. 131–148].

Формуванню національної ідентичності сприяли й історичні студії Липинського, у яких він уважно простежував тяглість української державної традиції від Русі до Гетьманщини. У цих дослідженнях він уперше почав формувати власне бачення “органічної нації” – спільноти, що згуртовується не за етнічною чи мовною ознакою, а завдяки спільним політичним цінностям, культурній пам'яті та готовності до відповідальної праці. Такий підхід став наріжним каменем його майбутньої політичної концепції та дипломатичних практик, у яких він послідовно відстоював ідею історичної суб'єктності українського народу.

Не менш важливо і те, що на світогляд В. Липинського суттєво вплинули галицькі інтелектуальні та культурні середовища. Під час навчання у Кракові та Львові він увійшов у середовище українських істориків, етнографів та суспільних діячів, що розвивали ідею української історичної тяглості та окремішності від польської і російської традицій [5, С. 363-367].

Тут він познайомився з історичними працями Михайла Грушевського та Романа Зубрицького, які підтверджували історичну суб'єктність України як окремої територіально-політичної спільноти. Ці інтелектуальні контакти сприяли тому, що В. Липинський заперечив суто етнографічне розуміння нації, вважаючи, що її основу повинна становити еліта, здатна взяти

відповідальність за державне життя.

Слід також зазначити, що вирішальним соціокультурним чинником становлення його політичної ідентичності став досвід військової служби у складі австрійської армії під час Першої світової війни.

В умовах війни В. Липинський безпосередньо зіткнувся з багатонаціональною імперською системою, де питання державності, лояльності та політичного суверенітету набували практичного змісту.

Саме на тлі краху імперій і піднесення націй він остаточно утвердився у переконанні, що українська держава можлива лише за умови чіткого політичного лідерства та організованої верхівки – «провідної касти» або, в його термінах, класократії [11, С. 219-231].

У цілому формування національної ідентичності В. Липинського було результатом взаємодії родового походження, інтелектуальних впливів галицького національного руху та історичного досвіду війни, які разом сформували основу його концепції державницького українства – не як етнографічної спільноти, а як політично зорганізованої нації.

Для повного розуміння того, як формувалися ключові світоглядні та політичні орієнтації В'ячеслава Липинського, доцільним є системне узагальнення провідних соціокультурних факторів.

Ці фактори охоплюють родинно-соціальне походження, освітньо-інтелектуальне середовище, історичний досвід воєнного часу та впливи культурно-політичних рухів Галичини й Наддніпрянщини. Їх взаємодію можна представити у вигляді структурованої аналітичної таблиці 2.1.

Як видно з таблиці 2.1, ключовим результатом дії соціокультурних чинників стало формування у В. Липинського державницького типу національної ідентичності, де нація постає не як етнічний феномен, а як політична спільнота, організована елітою, здатною забезпечити історичну тяглість і політичне лідерство.

Таблиця 2.1

Соціокультурні чинники впливу на формування національної ідентичності

В. Липинського

Чинник	Характеристика	Вплив на формування ідентичності	Конкретні наслідки у поглядах В. Липинського
Шляхетське походження (Волинь)	Виховання в середовищі польсько-української аристократії	Формування почуття відповідальності еліти за суспільство	Ідея «елітарного обов'язку» у побудові держави
Контакт із українським селянським середовищем	Знайомство з традиціями, мовою, релігійністю та побутом селян	Усвідомлення соціальної структури України як цілісної	Концепція «нації як органічної спільноти»
Освіта в Кракові та Львові	Вплив українських та польських історичних шкіл	Розуміння історичної тяглості української державності	Визнання історичної суб'єктності українського народу
Галицьке політичне середовище	Сприйняття модерної форми українського націоналізму	Переосмислення ролі інтелектуалів у політиці	Ідея «національної еліти як політичного організатора»
Участь у Першій світовій війні	Досвід імперської багатовірної армії та краху імперій	Усвідомлення необхідності державної форми нації	Висновок про невідворотність української державності

(Розроблено автором на основі джерела [63])

Для глибшого розуміння інтелектуального становлення В. Липинського необхідно систематизувати також інтелектуальні середовища та кола впливів, які формували його історичне та політичне мислення.

Усі зазначені у таблиці 2.2 середовища сприяли формуванню у В. Липинського синтетичного державницького мислення, в якому поєднувалися історизм, елітаризм, релігійно-моральна відповідальність і політичний прагматизм.

Таблиця 2.2

Інтелектуальні середовища та їх роль у формуванні світогляду В. Липинського

Інтелектуальне середовище	Представники / коло	Характер впливу	Відбиття у поглядах В. Липинського
Українська історична школа	М. Грушевський, І. Франко	Утвердження ідеї історичної тяглості України	Формування поняття України як самостійного політичного організму
Консервативні галицькі кола	С. Томашівський, К. Левицький	Наголос на ролі традиції та еліти	Визнання провідної ролі шляхетсько-елітарного прошарку
Європейська політична думка (антиімперські рухи)	Дебати про національні держави після 1914 р.	Розуміння закономірності краху імперій	Переконання у необхідності національно організованої держави
Католицька соціальна доктрина	Світоглядні кола Центральної Європи	Поєднання політичної влади з морально-етичними засадами	Ідея держави як морального союзу, а не лише політичного механізму

(Розроблено автором на основі джерела [59, С. 216-218])

Розглянуті соціокультурні чинники дозволяють стверджувати, що формування національної ідентичності В'ячеслава Липинського було результатом глибокої внутрішньої еволюції, яка відбувалася на перетині шляхетського походження, галицького інтелектуального середовища, досвіду соціального взаємодіяння із українським народом та історичних потрясінь початку ХХ століття. У цьому контексті національна ідентичність В. Липинського не виникла як спадкована чи нав'язана традицією, а була свідомим політичним вибором, що спирався на усвідомлення історичної та моральної відповідальності провідних соціальних груп за майбутнє України [47, С. 87-91].

Варто наголосити, що, на відміну від багатьох своїх сучасників, В. Липинський чітко розмежовував етнокультурну та політичну складові нації. Його модель української ідентичності ґрунтувалася на принципі територіального патріотизму: українцем є не той, хто «походить» або говорить

українською, а той, хто усвідомлює свою відповідальність за землю та політичну спільноту, що на ній існує. Саме тому В. Липинський бачив майбутнє України у створенні організованої держави, опертої на провідну еліту – не як привілей, а як обов'язок служіння [21, С. 193-197].

Водночас досвід Першої світової війни та крах імперських структур остаточно сформували переконання В. Липинського, що жодна нація не може бути історичним суб'єктом без власної політичної організації та легітимної влади. Звідси походить його концепція класократії, тобто державного устрою, заснованого на поєднанні політичної дисципліни, традиції та відповідальності еліти перед суспільством [56, С. 201-210].

Уже в ранній період творчості Липинський різко критикував домінування романтичного, емоційного націоналізму, який не спирався на реалістичне розуміння соціальних структур. На його переконання, український рух має формуватися не навколо деклараційної любові до “народності”, а навколо відповідального політичного проекту, що здатний об'єднати різні соціальні групи, включно з тими, хто походив із позаукраїнського культурного середовища, але визнавав українську державну ідею. У цьому вбачався зародок тієї моделі політичної нації, яка стала центральним елементом його концепцій у 1910–1920-х роках.

Отже, соціокультурні витоки ідентичності В'ячеслава Липинського визначили його як мислителя, який трактував націю не як етнографічну масу, а як історичну та політичну спільноту, здатну до самоврядування та державного самоствердження. Тож саме ця система ціннісних та світоглядних орієнтирів стала фундаментом для його подальшої дипломатичної діяльності, зумовивши її стратегічний зміст, впливові цілі та моделі поведінки на міжнародній арені.

2.2. Громадська та політична діяльність напередодні Першої світової війни

Громадська та політична діяльність В'ячеслава Липинського у період

перед Першою світовою війною стала важливим етапом формування його державницької концепції та практичних підходів до політичної організації української нації. Саме у 1900–1914 роках відбувається його поступовий світоглядний перехід від інтелектуального спостереження до активної участі у суспільно-політичному житті, що заклало основу для подальшої дипломатичної діяльності. Це був період, коли український національний рух одночасно переживав і піднесення культурних ініціатив, і внутрішні ідеологічні суперечності між різними течіями – народниками, ліберальними автономістами, соціалістами та ранніми консервативними колами. У цьому контексті В. Липинський шукає не просто політичну платформу, а модель національного єднання, здатну виходити за межі партійності та соціального поділу.

Досвід участі в українському громадському житті ще до Першої світової війни дав Липинському можливість побачити глибокий розрив між культурним піднесенням та інституційною незрілістю національного руху. Він наголошував, що українські організації часто існували не як політичні структури, а як культурні гуртки, нездатні продукувати стратегічні рішення. Саме в цей період сформувався його критичний погляд на український елітний прошарок, який, на його переконання, або дотримувався надто ліберальних ідеалів, позбавлених політичної сили, або обмежувався декларативним націоналізмом [46, С. 187].

Варто зазначити, що до початку Першої світової війни В. Липинський активно бере участь у аграрно-економічних і кооперативних ініціативах. Він розглядав сільське господарство не лише як основу економічної структури українського суспільства, але як той соціальний простір, де могла сформуватися національна солідарність. Участь у діяльності Українського наукового товариства у Львові та спілкування з представниками галицьких культурних кіл дозволили йому виробити переконання, що українське питання має державницьке, а не етнографічне трактування: українськість не зводиться до народної культури, а повинна мати політичну форму [20, С. 196-201].

Не менш вагомим напрямом його діяльності стала співпраця з українською публіцистикою та громадськими організаціями. В. Липинський активно

друкувався в періодичних виданнях, серед яких важливе місце посідали «Літературно-науковий вісник», «Рада», а також галицькі видання. У цих текстах формується стрижнева ідея, яка згодом стала основою його політичної доктрини: нація повинна бути організована навколо ідеї держави, а держава можлива лише тоді, коли існує соціальна група, здатна взяти на себе лідерські функції.

Слід підкреслити, що у цей період В. Липинський критично переосмислює роль української інтелігенції. Він вважав, що інтелігенція, орієнтована на народницьку ідеологію, надто віддалена від реальних процесів суспільної організації, оскільки не має матеріальної та соціальної опори. Натомість В. Липинський висував провідну роль української шляхти та землевласників, здатних стати політичною опорною групою для майбутньої держави. Такий підхід принципово відрізняв його від домінуючих серед українського руху соціалістичних інтерпретацій [61, С. 214-216].

У той же час В. Липинський не обмежувався теорією. Його участь у створенні Українського союзу хліборобів-державників та співпраця з громадськими діячами, такими як Степан Томашівський, Євген Чикаленко, Дмитро Дорошенко, дозволили йому перейти від інтелектуального формулювання до практичного політичного структурування. Саме у співпраці з цими діячами формується мережа майбутніх дипломатичних і політичних контактів, які він згодом використає у Відні.

Варто акцентувати увагу, що громадсько-політична діяльність В. Липинського напередодні війни є ключем до розуміння його дипломатії: він не був «призначеним чиновником», відірваним від суспільства, – він входив у дипломатію вже з готовою політичною ідеєю, сформованою мережею контактів і чітко усвідомленим історичним завданням [28, С. 96-100].

Для глибокого аналізу діяльності В. Липинського необхідно систематизувати її за ключовими напрямками і зафіксувати, як кожен із них сприяв формуванню його політичної концепції та майбутньої дипломатичної стратегії (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні напрями громадсько-політичної діяльності В. Липинського до 1914 р.

Напря́м діяльності	Характеристика та форми участі	Історичне значення	Наслідок для формування майбутньої дипломатичної ролі
Аграрно-кооперативна діяльність на Волині	Організація локальних самоврядних господарських структур, робота з поміщицьким і селянським середовищем	Формування практичного розуміння суспільної соціальної структури	Усвідомлення потреби сильного соціального ядра нації
Співпраця з галицькими культурно-освітніми середовищами	Участь у діяльності Українського наукового товариства, контакти з істориками та публіцистами	Консолідація інтелектуальног о простору українства	Вироблення концепції історичної тяглості української державності
Публіцистика та виступи у періодиці	Статті у «Раді», «ЛНВ», галицькій пресі	Формування політичного мовлення українського консервативног о дискурсу	Розвиток аргументаційних та комунікативних стратегій для дипломатії
Організаційно-політична робота серед шляхти та землевласників	Формування «провідної верстви» як політичної опори	Визначення еліти як носія національного проекту	Закладення основ майбутньої концепції класократії

(Розроблено автором на основі джерела [3, С. 68-73])

Таблиця 2.3 показує, що громадська діяльність В. Липинського не була розпорошеною. Вона послідовно рухалася в напрямі створення організуючої політичної сили, яка могла б стати фундаментом майбутньої держави. Саме ця логіка згодом визначила його дипломатичну стратегію – від захисту ідеї державності України до пошуку політичної легітимації на міжнародній арені.

Ідейні суперечки Липинського з провідними українськими політичними течіями початку ХХ століття

Політична течія	Її ідейні засади	Позиція В. Липинського	Принципова відмінність
Народництво (українська інтелігенція)	«Нація як продукт селянської культури»	Виступав проти зведення нації до фольклору та побуту	Нація – політичний організм, а не культурно-етнографічна маса
Соціал-демократичні течії	Політичний пріоритет класової рівності	Вважав, що рівність не створює політичної організації	Держава спирається на відповідальну еліту, а не на класову боротьбу
Польська національна демократія	Історична місія Польщі на українських землях	Заперечував «цивілізаційне опікунство» Польщі над Україною	Україна – самостійний геополітичний суб'єкт
Романтичний ліберальний автономізм	Україна як культурний регіон у складі імперії	Вважав автономізм недостатнім і історично приреченим	Єдина мета – повноцінна державна самостійність

(Розроблено автором на основі джерела [22, С. 1–19])

Таблиця 2.4 показує, що В. Липинський не просто «критикував» інші течії, а формував якісно нову політичну парадигму, у центрі якої – держава як організуюча сила нації.

Взаємодія з провідними діячами українського руху та досвід перебування на перетині польських і українських середовищ сформували в Липинського унікальну здатність аналізувати політичні процеси не лише з точки зору ідеології, а й з огляду на інституційну сталість та історичні закономірності. Уже напередодні війни він наполягав на тому, що українська політика повинна опиратися на реалістичне бачення міжнародних відносин, баланс сил у Східній Європі та внутрішню структурованість нації. Ці засади надалі визначатимуть його дипломатичну діяльність у 1918–1921 роках [56, С. 278-279].

Отже, громадська та політична діяльність В'ячеслава Липинського напередодні Першої світової війни є ключовим етапом у становленні його як мислителя, публіциста та організатора українського державницького руху. Цей період засвідчив перехід В. Липинського від суто інтелектуальних

міркувань до практичного втілення ідей про необхідність створення національної еліти, здатної взяти на себе відповідальність за політичну організацію української нації. Розвиваючи аграрні та кооперативні ініціативи на Волині, він усвідомив соціальну структуру українського суспільства та важливість економічної бази як фундаменту майбутньої державності [9, С. 115-119].

Взаємодія з галицькими науковими й культурними середовищами сформувала у В. Липинського розуміння історичної тягlosti України та необхідності інтелектуального осмислення нації як політичної спільноти. Натомість полеміка з народницькими й соціалістичними течіями загострила його переконання, що національна ідея має спиратися не на емоційний патріотизм чи романтичну культурну програму, а на чітку політичну волю та організуючу державну форму. Саме тому В. Липинський вибудував концепт «провідної верстви», яка не просто володіє соціальним статусом, а несе відповідальність за долю країни [12, С. 89-96].

Тож саме у цей період закладається фундамент його майбутньої дипломатичної діяльності: формується мережа політичних контактів, виробляються риторичні та комунікаційні стратегії, уточнюються ідеологічні принципи, що пізніше визначать стиль і зміст його переговорної практики у Відні. Іншими словами, дипломатія В. Липинського не була випадковим етапом його біографії – вона постає як логічне продовження його громадсько-політичної діяльності, спрямованої на реалізацію проекту української державності.

2.3. Консервативно-державницька концепція та ідея гетьманату як основа зовнішньополітичного світогляду В. Липинського

Консервативно-державницька концепція В'ячеслава Липинського, сформована на початку ХХ століття, є одним із найбільш ґрунтовних інтелектуальних проєктів української політичної думки, який запропонував альтернативну модель націєтворення, відмінну від домінуючих у той час народницьких, соціалістичних і модерністично-ліберальних ідей. Основою

цієї концепції стала ідея гетьманату як історично зумовленої форми української державності, що забезпечує політичну стабільність, суспільну єдність, континуїтет влади та легітимацію еліти. У цьому сенсі гетьманат виступає не лише історичним символом та елементом традиції, але і моделлю політичного устрою, здатною об'єднати різні соціальні групи навколо ієрархічної та водночас органічної ідеї держави [16, С. 463-469].

У «Листах до братів-хліборобів» Липинський послідовно обґрунтовував ідею того, що українська державність може бути життєздатною лише за умови опори на організовану й відповідальну еліту, здатну діяти не в інтересах соціальної групи, а в інтересах самої держави. Гетьманат у цьому контексті розглядався не як реставрація старих форм, а як інституційна модель, що поєднує традиційний авторитет із модерною системою управління. Саме тому Липинський наполягав, що гетьман має бути не символом минулого, а консолідуючим центром національних сил.

Слід наголосити, що центральним елементом державницької концепції В. Липинського була провідна верства – соціальна група, яка несе на собі політичну відповідальність і здатна організувати націю в державну структуру. Ця еліта для В. Липинського не є виключно спадковою шляхтою, як це може здатися на поверхневий погляд; навпаки, він трактував її як клас служіння, що формується з тих, хто володіє організаторською волею, господарською самостійністю, політичною дисциплінованістю та готовністю до суспільного обов'язку.

У той же час варто акцентувати увагу, що державницька концепція В. Липинського була глибоко антинаціоналістичною у вузькому етнічному розумінні. Він виступав проти ідеї, що українська нація може будуватися на етнолінгвістичному принципі або романтичному «духові народу». Нація, за В. Липинським, є політичною спільнотою, яка формується не за ознакою мови чи походження, а за ознакою вірності конкретній землі та державному проекту. Саме тому він підкреслював значення лояльності до української політичної ідеї з боку різних етнічних груп – поляків, євреїв, німців, росіян – які проживали на українській території. Такий підхід був ключовим у формуванні його майбутньої

дипломатичної позиції, спрямованої на визнання України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин, а не етнографічної провінції [42, С. 87-93].

Окремо слід підкреслити, що ідея гетьманату у В. Липинського мала антихаотичний характер. У період політичних революцій та ідеологічних розколів він бачив загрозу розпаду нації через партійну боротьбу, соціальну ненависть і надмірне інтелектуальне абстрагування. Гетьманат, у його розумінні, забезпечує вертикаль легітимної влади, що є запорукою стабільності. Проте ця влада не є авторитарною в технічному сенсі: вона вкорінена у традицію, історичну пам'ять і моральну відповідальність еліти перед народом. Такий баланс між владою та обов'язком був фундаментом зовнішньополітичної програми В. Липинського, яка прагнула представити Україну як націю зі зрілою політичною структурою, здатною відповідати міжнародним нормам державності.

Таблиця 2.5

Структурні засади гетьманської державності у концепції В. Липинського

Структурний елемент	Зміст у концепції В. Липинського	Політична функція	Результат для моделі держави
Гетьман (верховна влада)	Легітимований авторитет, опертий на історичну традицію та національну мораль	Забезпечення неперервності влади і стабільності	Уникнення політичного хаосу та фракційності
Провідна верства (еліта служіння)	Соціальна група, що володіє політичною дисципліною і відповідальністю	Організація державного управління і стратегічного розвитку	Формування держави як раціональної політичної структури
Хліборобський клас (соціальний фундамент)	Землевласники та селяни, пов'язані з територією та традицією	Забезпечення економічної та соціальної тягlosti	Запобігання соціальній дезінтеграції та маргіналізації
Церква (етично-моральна опора)	Виховує громадські чесноти, дисципліну і почуття відповідальності	Моральне стримування влади і суспільства	Держава як моральний союз, а не механічний апарат
Корпоративний принцип політичного представництва	Представництво груп за професією, соціальним станом, а не за партією	Попередження партійної боротьби і популізму	Єдність інтересів держави та суспільних груп

(Розроблено автором на основі джерела [34, с. 92–97])

Не менш важливо і те, що В. Липинський розглядав гетьманську форму як геополітичну необхідність, зумовлену положенням України між

Центральною Європою та росією. Україна, на його переконання, може забезпечити власну незалежність лише за умови створення політичної системи, яка є достатньо сильною, щоб протистояти з одного боку російському імперському централізму, а з іншого – польсько-центральноєвропейським інтеграційним впливам. Таким чином, гетьманат для В. Липинського був не поверненням у минуле, а проектом майбутнього, що поєднував історичний досвід із модерною політичною раціональністю [15, с. 240].

Таблиця 2.5 демонструє, що гетьманат у В. Липинського був не реставрацією минулої форми, а системною моделлю організації влади, яка поєднувала історичну легітимність, соціальну відповідальність та моральний контроль. Це була спроба створити антипод партійної демократії та класової диктатури, що цементувала б політичну єдність нації.

Таблиця 2.6

Порівняння гетьманату з іншими моделями державності початку ХХ століття

Модель державності	Джерело влади	Ставлення до еліти	Соціальна основа	Політичний результат (на думку В. Липинського)
Гетьманат (у В. Липинського)	Традиційна легітимність + політична відповідальність	Еліта як служіння і організаційна сила	Землевласницько-хліборобська основа + активні класи	Стабільна та органічна держава
Парламентська демократія	Партійна більшість	Еліта як група інтересів	Урбанізовані політичні групи та партійні структури	Політична фрагментація і нестабільність
Соціалістична диктатура	Револьюційний клас	Еліта як диктаторський апарат	Пролетаріат як єдина легітимна сила	Руйнування традиції та соціальних основ нації
Авторитарні національні режими	Сила лідера або армії	Еліта як апарат примусу	Піддані/підлегли без політичних прав	Стабільність ціною придушення суб'єктності

(Розроблено автором на основі джерела [41, с. 38–42])

В. Липинський відмежовував гетьманат як органічну й історично легітимну форму від як авторитарних, так і демократично-партійних моделей. В його баченні гетьманат – це центр рівноваги між владою і суспільною відповідальністю, між історією та модерною політикою [44, С. 215-218].

Рис. 2.1 Гетьманат як модель політичної організації нації (вертикальна ієрархічно-органічна структура)

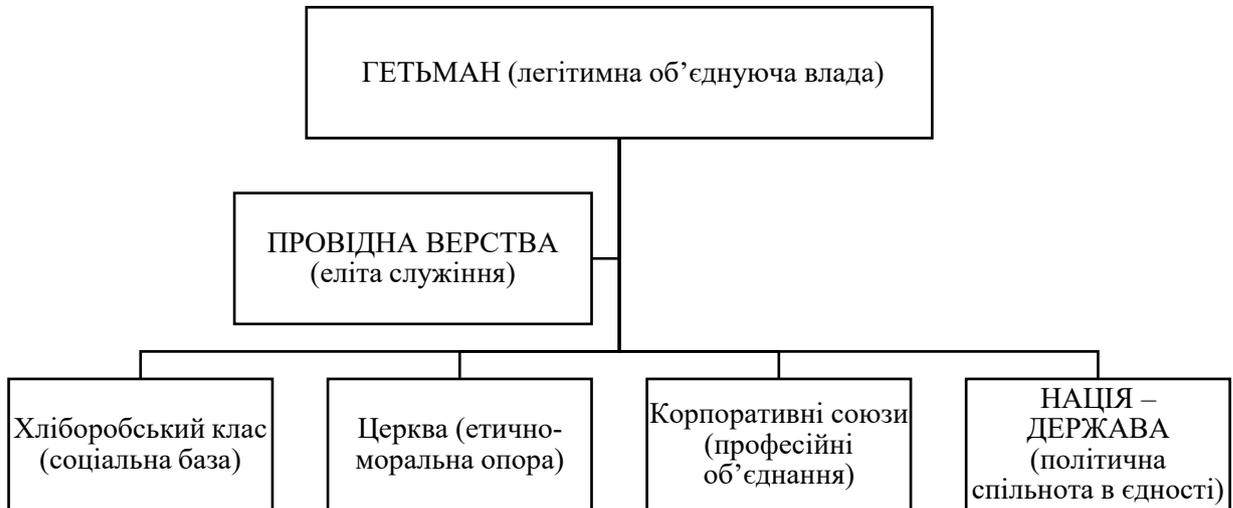

Рис. 2.1 демонструє, що в моделі В. Липинського держава постає як вертикальна, але органічна єдність, де кожен рівень виконує свою функцію, а політична влада має сенс лише тоді, коли служить збереженню нації та її історичної тяглості.

Розглядаючи гетьманат як модерну політичну форму, Липинський визначав зовнішню політику як один із ключових механізмів державотворення. Він підкреслював, що дипломатія має бути продовженням внутрішньої організації суспільства, а не окремою сферою діяльності. Відтак, консервативна модель, яку він пропонував, передбачала активне міжнародне представництво, здатність вести переговори з позиції власного інтересу та послідовне утвердження суб'єктності України. Саме ці засади стали основою його діяльності у 1918–1921 роках, коли він очолив українську дипломатичну місію у Відні [55, С. 69-83].

Отже, консервативно-державницька концепція В'ячеслава Липинського виступає не лише теоретичною конструкцією, а цілісною політичною програмою, спрямованою на створення української держави як організованої, стійкої та історично легітимної політичної спільноти. Ідея гетьманату у його

трактуванні постає як складний і водночас глибоко продуманий механізм забезпечення державної стабільності, соціальної єдності та неперервності політичної традиції. На відміну від партійного парламентаризму, що, на його переконання, породжує політичну фрагментацію, і від революційних диктатур, які руйнують соціальну тяглість, гетьманська модель В. Липинського ґрунтується на принципі відповідального служіння еліти, історичної пам'яті та моральної легітимації влади.

Водночас варто підкреслити, що концепція В. Липинського не була ретроградною або реставраційною у вузькому сенсі. Вона виходила з аналізу сучасних йому політичних процесів та була спрямована на майбутнє. В. Липинський не пропонував повернення до козацької держави як форми минулого; він прагнув переосмислення гетьманату як модерної політичної моделі, яка могла б забезпечити національну солідарність і державну дисципліну. Центральним у цій концепції було те, що нація розглядається як політична, а не етнокультурна спільнота, об'єднана не лише мовою чи походженням, а спільною відповідальністю за долю країни [58, С. 179-186].

Тож консервативно-державницька ідеологія В. Липинського стала фундаментом його подальшої дипломатичної діяльності. Саме вона визначала характер його переговорних стратегій, аргументаційні підходи, манеру представлення України перед іноземними урядами та політичними елітами. В. Липинський діяв як представник не лише уряду, але й цілісного державного проекту, у центрі якого стояли: легітимна влада, організована еліта, історична тяглість і політична відповідальність. Це дозволяє розглядати його дипломатичну діяльність не як епізод, а як продовження і практичне втілення його політичної доктрини, що з'єднала ідею та державну практику в єдину інтелектуально-політичну систему.

Висновки до розділу 2

Отже, аналіз соціокультурних, політичних та ідеологічних чинників життя В'ячеслава Липинського до 1918 року дозволяє констатувати, що

формування його світогляду і подальшої дипломатичної діяльності було нерозривно пов'язане з особистою еволюцією та історичним контекстом початку ХХ століття. Соціальне походження, інтелектуальне середовище Галичини, досвід взаємодії з українським селянством та участь у суспільних ініціативах сприяли формуванню у В. Липинського принципово нового підходу до розуміння нації – як політичної спільноти, об'єднаної відповідальністю за власну державу.

Громадська та організаційна діяльність до Першої світової війни стала важливою практичною школою, у межах якої В. Липинський не лише формулював ідеї, але й намагався реалізувати їх через створення середовищевих осередків провідної верстви. Водночас полеміка з народницькими, соціалістичними і ліберальними течіями сприяла проясненню принципових засад його державницького мислення.

Кульмінацією цього світоглядного розвитку стала концепція гетьманату як моделі політичної організації української нації. У ній поєднано історичну легітимність із модерними політичними завданнями, а питання еліти та влади трактуються як моральний обов'язок і відповідальність за національне майбутнє. Саме ця концепція стала фундаментом, що визначив логіку і цілі дипломатичної діяльності В. Липинського у 1918–1921 роках.

Тож розділ 2 засвідчує, що дипломат В. Липинський – це не лише державний представник, але насамперед мислитель і політичний організатор, який увійшов у європейський дипломатичний простір зі сформованою системою ідей, політичних переконань та стратегічним баченням української державності. Саме це забезпечило йому здатність діяти послідовно, переконливо й концептуально на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 3.

ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО У 1918–1921 РОКАХ

3.1. Призначення В.Липинського на посаду посла Української Держави в Австро-Угорщині: політичний контекст та кадрові засади

Призначення В'ячеслава Липинського на посаду посла Української Держави у Відні улітку 1918 року стало одним із ключових кадрово-політичних рішень гетьманського уряду, що визначало не лише зовнішньополітичний напрям країни, але й характер її міжнародної присутності в умовах нестабільної післявоєнної Європи. У цей період міжнародна система перебувала у стані глибокої трансформації: імперії тріщали під тиском національних рухів, загострювалися питання суверенітету та легітимності нових державних утворень, а дипломатія ставала ареною боротьби не лише інтересів, але й політичних смислів – хто має право бути визнаним суб'єктом історії, а хто залишиться об'єктом чужої політики [27, С. 178-184].

Варто підкреслити, що Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського, утворена після квітневого перевороту 1918 року, постала перед подвійним завданням. З одного боку, необхідно було забезпечити міжнародну легітимацію та визнання, оскільки новий уряд не мав ані стійкого політичного авторитету на міжнародній арені, ані сформованої дипломатичної служби.

З іншого боку, існувала потреба у чіткій зовнішньополітичній лінії, яка мала б визначити місце України у системі європейської політики між Німеччиною, Австро-Угорщиною та низкою країн, що перебували на стадії перегляду союзницьких відносин. Саме тому посада посла у Відні мала особливе політичне значення: Австро-Угорщина залишалася ключовою силою Центральної Європи, хоча й знаходилася на межі внутрішнього розпаду [38,

С. 212-219].

Водночас треба враховувати, що «українське питання» у Відні мало глибоко історичне підґрунтя. Австрійський політичний простір протягом ХІХ – початку ХХ століття був ареною тривалої боротьби між польськими та українськими впливами в Галичині. Саме тому Австро-Угорщина сприймала Українську Державу не як абстрактну політичну новацію, а як фактор, здатний змінити баланс сил у Східній Європі та безпосередньо вплинути на питання майбутнього Східної Галичини. Посол у Відні мав бути здатним вести переговори не на символічному рівні, а на рівні геополітичних аргументів і впливових особистих комунікацій.

У такій ситуації кандидатура В. Липинського була не випадковою. На відміну від багатьох діячів Центральної Ради чи старих дипломатичних кадрів Російської імперії, він був носієм державницької ідеології, що виходила не з ідеї автономії України, а з ідеї повноцінної національної державності [69, С. 456-471].

Його політичні погляди були сформовані задовго до дипломатичної служби і базувалися на концепції провідної еліти, відповідальності за національну єдність та необхідності сильної, авторитетної форми влади. Тож він був не лише технічним представником уряду, а інтелектуальним носієм державної ідеї, що дозволяло йому діяти стратегічно, а не ситуативно.

Не менш важливою була його здатність працювати у середовищах з різними політичними традиціями. В. Липинський мав досвід комунікації з галицькими діячами, польською інтелектуально-політичною елітою, представниками австрійських і німецьких середовищ [10, С. 215-219].

Цей досвід був не лише соціальним капіталом, а інструментом дипломатичного впливу – він розумів мову аргументів, політичної честі і бюрократичного етикету епохи Габсбургів. Саме тому його призначення можна трактувати не як компроміс, а як свідомо стратегічний вибір.

Таким чином, політичний контекст призначення В. Липинського визначався потребою забезпечити зовнішню легітимацію Української

Держави і захистити її інтереси в складному геополітичному полі Відня, де перетиналися інтереси Німеччини, Польщі, Угорщини та галицьких українців.

В. Липинський отримав не просто повноваження – він був уповноважений представляти і втілювати державну ідею України в одній із ключових політичних столиць Європи.

Призначення В'ячеслава Липинського на посаду посла у Відні було не лише наслідком його інтелектуального авторитету чи особистих заслуг, але результатом глибоко продуманої кадрової політики гетьманського уряду.

Сам Павло Скоропадський та міністр закордонних справ Дмитро Дорошенко усвідомлювали, що дипломатична служба нової держави має постати не як механічне продовження російської імперської бюрократії і не як стихійне заповнення посад представниками різних політичних груп, а як новий корпус державних діячів, здатних представляти Україну не як тимчасове утворення, а як історично виправдану і політично цілісну державу.

У цьому контексті В. Липинський був майже ідеальним кандидатом на роль посла при монархічному дворі Габсбургів. Його соціальний статус як представника давнього волинського шляхетського роду забезпечував символічну рівність із європейськими елітами, а культурна багатомовність і здатність орієнтуватися у кодах австрійської аристократичної дипломатії дозволяли йому діяти в середовищі, де протокол, манери і невербальна культура інколи важили не менше за офіційні заяви.

В той же час його особисті переконання були принципово модерними: він розглядав державність не як спадкову привілею, а як структурний обов'язок еліти перед нацією [27, С. 119-122].

Варто підкреслити, що рішення про призначення В. Липинського було також відповіддю на ключовий виклик цього періоду – небезпеку внутрішньої партійно-ідеологічної фрагментації дипломатичної служби. Значна частина українського політикуму того часу мала виразні партійні ідентичності, що загрожувало перенесенням внутрішніх конфліктів у сферу зовнішньої політики.

В. Липинський, на відміну від них, входив у дипломатію не як

представник партії, а як носій державницького позапартійного мислення, заснованого на принципі служіння державі понад груповими інтересами. Саме це робило його посаду не лише політично ефективною, але й символічною: Україна заявляла про себе як про державу з історично вкоріненою та водночас модерною політичною культурою.

Для кращого усвідомлення внутрішньої логіки цього призначення доцільно узагальнити фактори, що зумовили вибір саме В. Липинського.

Таблиця 3.1

Ключові чинники, що зумовили призначення В.Липинського послом у Відні

Чинник	Зміст та характеристика	Значення для зовнішньополітичної місії
Соціальний статус і культура аристократичної комунікації	Можливість інтегруватися у дипломатичні елітні кола Відня	Забезпечення високого рівня представницької легітимності України
Провідна роль у формуванні державницької ідеології	Послідовна концепція держави як політичної спільноти	Гарантія цілісності ідейної лінії у переговорах і публічних виступах
Вміння працювати у багатонаціональних середовищах	Досвід комунікації з польськими, австрійськими та галицькими колами	Мінімізація міжетнічних і політичних непорозумінь на дипломатичному рівні
Надпартійна позиція і політична самостійність	Відмова від політичного сектантизму заради державного інтересу	Збереження внутрішньої єдності дипломатичної служби
Організаторські здібності та стратегічне мислення	Готовність до створення інституції «з нуля»	Побудова ефективної і дисциплінованої структури посольства

(Розроблено автором на основі джерела [14, с. 378–386])

Таблиця 3.1 демонструє, що обрання В. Липинського було не

формальним, а функціонально вмотивованим рішенням, у якому збіглися політичні, соціальні та інтелектуальні передумови. Його постать дозволяла Україні заявляти про себе не як про новонароджену і нестабільну державу, а як про суб'єкт із власною традицією, концепцією влади і суспільним проектом.

Призначення посла у Відні вимагало від В. Липинського не лише відповідності політичним очікуванням гетьманського уряду, але й здатності оперативно створити працездатну дипломатичну інституцію в умовах, коли Україна практично не мала власних дипломатичних традицій [51, С. 270-274].

На початку роботи місія у Відні існувала швидше в теоретичному, ніж у структурному вимірі: не вистачало штату, не сформовано протоколу, були відсутні фінансові та адміністративні механізми, а саме представництво перебувало в складній інформаційно-політичній атмосфері столиці імперії, що доживала останні місяці свого існування.

Варто наголосити, що В. Липинський підійшов до організації посольства системно. Він розумів, що дипломатична місія – це не лише кабінет посла, а інституційний механізм, у якому кожен елемент виконує визначену функцію. Тому одним із перших його кроків було формування команди, здатної забезпечити юридичну, інформаційну, організаційну та протокольну сталість діяльності.

Така команда не могла будуватися за принципом партійної лояльності – її основу складали особи з відповідним професійним досвідом, знанням мов і розумінням політичного середовища [61, С. 194-199].

Поряд із цим В. Липинський чітко встановив ієрархію повноважень, яка спиралася на два правила:

1. персональна відповідальність керівника за всі політичні рішення,
2. делегування технічних і протокольних процесів відповідним співробітникам.

Це забезпечувало можливість одночасного вирішення стратегічних та оперативних завдань, що було особливо важливо у Відні – місті, де дипломатичний процес складався з численних прийомів, аудієнцій, кулуарних домовленостей та протокольних процедур.

Таблиця 3.2

Організаційна модель роботи Посольства Української Держави у Відні під керівництвом В. Липинського

Рівень структури	Функціональні завдання	Характер впливу на дипломатичний процес
Посол (В.Липинський)	Політичне керівництво, формування переговорної стратегії, інтерпретація позиції держави перед урядом Австро-Угорщини	Визначав загальний тон комунікації та політичну лінію місії
Радник посольства	Організаційне забезпечення дипломатичних актів, виконання окремих доручень	Забезпечував безперервність процедур і оперативну взаємодію з відомствами
Консульський відділ	Захист інтересів громадян, юридичні справи, документообіг	Створював образ України як держави, здатної піклуватися про своїх підданих
Пресово-інформаційний сектор	Робота з пресою, моніторинг публічного дискурсу, корекція іміджевих ризиків	Впливав на формування прийняттого для Відня образу України
Торговельно-економічний відділ	Питання поставок, комерційних угод та виробничих домовленостей	Зміцнював стратегічну вагу України як економічного партнера

(Розроблено автором на основі джерела [15, с. 93–98])

Ця структура у таблиці 3.2 демонструє, що посольство не функціонувало як персоналістичний центр, а набуло інституційної форми, здатної діяти навіть у разі обмеженої можливості особистої присутності посла в переговорах. Іншими словами, В. Липинський не просто представляв державу – він створив дипломатичну службу, яка могла працювати автономно та ефективно.

Слід також зазначити, що В. Липинський приділяв значну увагу публічній дипломатії. Він розумів, що у Відні не менш важливу роль, ніж протокол і дипломатичні ноти, відігравала репутація держави в середовищі політичних клубів, преси, університетських кіл та салонної дипломатії. Відтак він активно підтримував особисті контакти з впливовими інтелектуалами, редакторами та політиками, використовуючи м'яку силу як інструмент міжнародного впливу [22, С. 55-59].

Таке поєднання офіційної і неофіційної дипломатії визначало стиль

В. Липинського: він не лише «представляв інтереси держави», а створював для них простір визнання у складній політичній екосистемі Центральної Європи.

У перші місяці діяльності В. Липинського у Відні ключовим завданням було конвертувати формально-правове визнання Української Держави у реальну політичну суб'єктність. Україна була визнана Австро-Угорщиною на основі Берестейського договору, однак це визнання на початковому етапі мало радше декларативний і тактичний характер. Віденська політична еліта залишалася обережною, розглядаючи український державний проект через призму двох факторів: по-перше, як елемент стратегічної гри Німеччини у Східній Європі; по-друге, як потенційну загрозу польським політичним планам у Галичині. Таким чином, місія В. Липинського вимагала переконати Австро-Угорщину в довготривалості та стабільності українського державного проекту, а не лише у його корисності в момент воєнного партнерства [45, С. 46-57].

Одним із важливих напрямів діяльності стала економічна дипломатія, оскільки саме товарні поставки та гарантії економічної співпраці могли зміцнити довіру до України як передбачуваного партнера. В. Липинський уважав, що дипломатичні рішення не можуть бути ізольовані від реального господарського фундаменту держави, і тому активно сприяв налагодженню контактів між українськими аграрними структурами та австрійськими промисловими та урядовими колами. Він наголошував, що дипломатичне визнання лише тоді набуває стійкості, коли спирається на взаємну економічну користь, а не на ситуативні політичні альянси [57, С. 84-88].

Паралельно із цим В. Липинський приділяв значну увагу іміджевій політиці, розуміючи інформаційну чутливість Відня як одного з головних центрів європейської дипломатії. Столиця імперії була простором, де формувався міжнародний дискурс про нові держави, і тому він активно працював із пресою, дипломатичними салонами, політичними клубами, університетськими колами та представниками культурного середовища. Публічні виступи, інтерв'ю, прийоми та неформальні зустрічі стали невід'ємною частиною його дипломатичної стратегії. В. Липинський створював образ України як держави

культурної, історично вкоріненої і політично зрілої, здатної спілкуватися мовою європейської традиції, а не революційного романтизму.

Особливе місце у його стратегії посідало питання Східної Галичини, яке було не просто територіальним чи етнічним конфліктом, а символічним питанням української історичної тяглості та культурно-політичної ідентичності. Відень уважно спостерігав за тим, яким чином Українська Держава формулюватиме свою позицію щодо галицьких українців і чи матиме вона стратегічне бачення захисту їхніх національних прав. Саме в цьому контексті дипломатія В. Липинського проявилася як поєднання твердої політичної аргументації та інтелектуальної витонченості: він наголошував не на етнічності питання, а на принципі політичної справедливості й історичного права населення на самовизначення [23, С. 103-107].

Загалом дипломатичний стиль В. Липинського у Відні можна визначити як державницько-інституційний. Він уникав вузьких тактичних рішень, віддаючи перевагу довгостроковим формам політичної присутності. Його діяльність була спрямована не лише на вирішення конкретних дипломатичних питань, а на створення умов для сталості української позиції у міжнародній політиці. Це відрізняло його від багатьох сучасників, які розглядали дипломатію як суму переговорів і домовленостей; для В. Липинського дипломатія була проекцією держави у зовнішній простір [43, С. 18-22].

Отже, призначення В'ячеслава Липинського на посаду посла Української Держави у Відні було визначальним кроком у формуванні української зовнішньої політики періоду Гетьманату. Воно відповідало як політичним викликам часу, так і стратегічним завданням нової держави: забезпечити міжнародну легітимність, сформувати мережу зовнішніх зв'язків та захистити національні інтереси в умовах складної геополітичної конкуренції. Кадровий вибір був виваженим і продуманим: В. Липинський поєднував соціальний авторитет, світоглядну цілісність, інтелектуальну дисципліну та вміння діяти у політично багатовимірному середовищі. Від самого початку його діяльність мала стратегічний характер – він будував не

просто дипломатичні контакти, а основи зовнішньополітичної суб'єктності України, закладаючи фундамент для подальших переговорів, дипломатичних узгоджень та формування міжнародного образу держави.

3.2. Основні напрями діяльності української дипломатичної місії у Відні: переговори, комунікація та питання Східної Галичини

Діяльність української дипломатичної місії у Відні в 1918–1919 роках відбувалася в умовах глибокої політичної трансформації Центральної Європи. Австро-Угорська імперія, протягом століть виступаючи одним із визначальних регіональних центрів влади, стояла на межі розпаду, і це створювало особливий дипломатичний простір, у якому майбутні держави, політичні рухи та національні еліти змагалися за право бути визнаними суб'єктами нової політичної реальності. Для Української Держави це був момент історичної можливості та історичної небезпеки: або закріпити себе як рівноправного учасника міжнародної політики, або бути поглинутою інтересами сильніших держав і старих імперських схем [54, С. 93-97].

У цьому контексті українська дипломатична місія у Відні виконувала одразу кілька стратегічних функцій. По-перше, вона мала забезпечити переговорну присутність України при уряді Австро-Угорщини, беручи участь у вирішенні питань післявоєнного устрою Центральної Європи. По-друге, посольство повинно було здійснювати інформаційну та культурно-політичну комунікацію, спрямовану на формування в австрійському суспільстві образу України як держави з історичною традицією і реальним потенціалом стабільності. По-третє, і найважливіше, місія мала визначити позицію України щодо майбутнього Східної Галичини – регіону, що був не лише територією, але й символічним серцем української історичної пам'яті та культурної самосвідомості.

Слід зазначити, що ці три напрями взаємно перетиналися: переговорна діяльність неможлива без переконливої інформаційної позиції, а питання Галичини не можна було відділити від питання визнання України як держави.

Саме тому дипломатія В. Липинського у Відні була не механічною сумою політичних дій, а цілісною системою, в якій кожен крок був підпорядкований головній меті – утвердити Україну як суб'єкта, а не об'єкт міжнародної політики [49, С. 78-83].

Важливо підкреслити, що місія не могла спиратися на усталені владні канали, оскільки нова держава не мала достатнього міжнародного досвіду. Тому Відень став місцем, де формувалася практика української дипломатії, її стиль, аргументаційні моделі, комунікаційні техніки та образ держави, який вона транслювала назовні.

Одним із ключових завдань місії було позиціювання України як політичного суб'єкта у переговорах з урядом Австро-Угорщини та дипломатичним корпусом у Відні. Це передбачало роботу на трьох рівнях:

1. офіційно-правовий – участь у договорних процедурах, нотах і дипломатичному протоколі;
2. економічний – узгодження поставок, кредитів, взаємних економічних зобов'язань;
3. міждержавний символічний – демонстрація зрілості та легітимності української державності.

Таблиця 3.3

Основні переговорні напрями української місії у Відні (1918–1919)

Напрямок переговорів	Зміст і завдання	Політична мета	Очікуваний результат
Договорно-правові контакти	Обміни ратифікаційними грамотами, протоколи визнання	Утвердження міжнародної суб'єктності України	Міжнародно-правове закріплення статусу Української Держави
Економічні домовленості	Узгодження поставок хліба, вугілля, промислових матеріалів	Підкріплення дипломатії матеріальною користю для партнерів	Посилення довіри та залежності Відня від стабільної України
Культурно-політичні переговори	Представлення України як європейської цивілізаційної держави	Формування сприятливого образу держави у політичних еліт	Зміцнення іміджевої легітимності України

(Розроблено автором на основі джерела [2, с. 180–192])

Поступ переговорів залежав не від формальних зобов'язань, а від здатності України довести свою керованість і стабільність, що було ключовою вимогою Австро-Угорщини.

Таблиця 3.3 показує, що переговорна діяльність В. Липинського спиралася на поєднання політичного, економічного і символічного капіталу, що робило дипломатію не лише зовнішньою, а й стратегічно внутрішньою – формуючи основу державної самоповаги та зовнішнього авторитету.

Успішна дипломатична діяльність у Відні була неможливою без системної та продуманої інформаційної політики. Місія В. Липинського діяла в середовищі, де політичні рішення формувалися не лише в кабінетах, але й у просторі друкованої преси, інтелектуальних клубів, університетських салонів та культурних товариств. Відень був однією з інтелектуальних столиць Європи, де народжувалися концепти, що визначали міжнародну політику. Тому, для В. Липинського інформаційний вплив був не другорядним елементом дипломатії, а аналогом «м'якої сили», без якої неможливо перетворити дипломатичний статус на політичне визнання [17, С. 273-277].

Основним завданням у цьому напрямі було формування позитивного образу України як держави з власною традиційною моделлю політичної організації та здатністю забезпечувати стабільність у регіоні. Цей образ мав протистояти двом загрозливим наративам, активно поширюваним в європейській пресі:

1. Українці як «селянська етнографічна маса», нездатна до державотворення;
2. Україна як проєкт німецького впливу, позбавлений самостійної політичної волі.

В. Липинський протиставляв цим твердженням інтелектуально цілісну концепцію української політичної нації, де держава є не випадковим історичним епізодом, а необхідною формою національного буття. Саме тому інформаційна політика місії була спрямована на систематичну роботу з редакціями «Neue Freie Presse», «Reichspost», «Vossische Zeitung», а також з

українськими виданнями у Львові та Відні [37, С. 84–94].

В той же час, Східна Галичина була не тільки територією зі значним українським населенням, але й символом української тяглості в європейському політичному історіопросторі. Саме тут українська політична ідентичність мала глибоку інституційну базу (греко-католицька церква, кооперативний рух, «Просвіта», Наукове товариство ім. Шевченка). Тому питання майбутнього Галичини безпосередньо стосувалося права українців на політичне самовизначення [50, С. 117-127].

Для Австро-Угорщини ж Галичина була полем суперництва між польськими претензіями на автономію і українським рухом за національну рівноправність. З огляду на це, дипломатична місія В. Липинського повинна була водночас захищати інтереси галичан, не порушуючи загального геополітичного балансу з Віднем і Берліном.

Таблиця 3.4

Питання Східної Галичини в контексті діяльності місії В. Липинського

Аспект питання	Суть проблеми	Дипломатична стратегія В. Липинського	Політичний результат
Національні права українців	Перевага польського політичного впливу в адміністрації і сеймі	Аргументація історичної легітимності української присутності	Посилення української позиції у дискусіях на дипломатичному рівні
Міжнародна думка	Польські дипломатичні кола активно формували вигідний інформаційний нарратив	Контрнарратив через пресу та університетське середовище	Часткове нейтралізування польського дискурсу у віденській пресі
Геополітична рівновага	Австрія побоювалася дестабілізації регіону	Пропозиція моделі обмеженої автономії та самоврядування	Збереження можливості політичного маневру для майбутнього статусу Галичини

(Розроблено автором на основі джерела [50, с. 457–471])

Таблиця 3.4 демонструє, що стратегія В. Липинського полягала у поєднанні історико-політичної аргументації та інформаційної контркомунікації, що дозволяло вести переговори не лише на офіційних сесіях, а й у формуванні громадської думки, яка мала довготривалі наслідки.

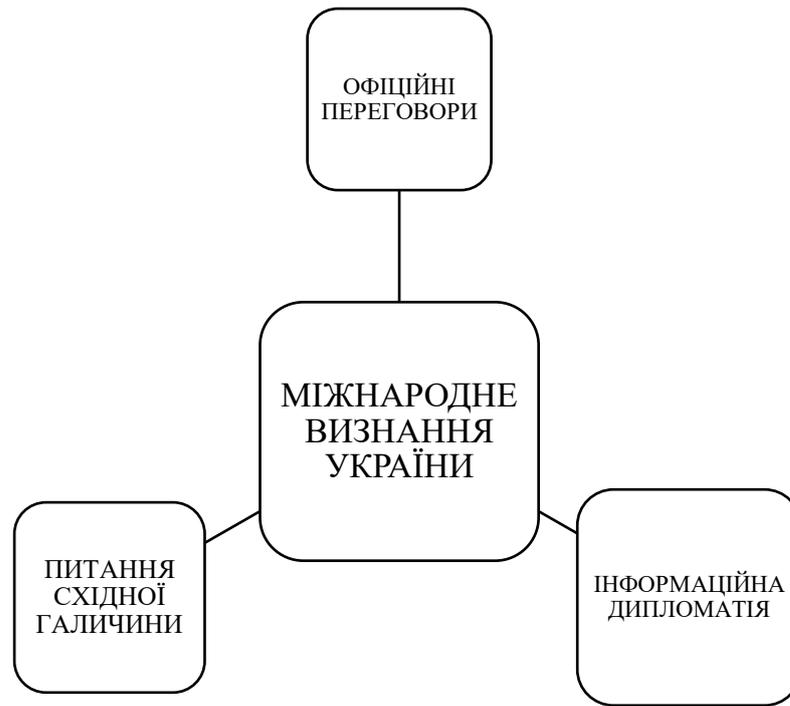

Рис. 3.1 Трестороння модель діяльності посольства у Відні

Як показує рис. 3.1, місія В. Липинського діяла не лінійно, а синхронно в трьох взаємопов'язаних площинах. Кожна з них впливала на інші: неможливі успішні переговори без інформаційної підтримки, а галицьке питання не можна вирішити без міжнародного визнання.

Тож діяльність української дипломатичної місії у Відні під керівництвом В'ячеслава Липинського була однією з найскладніших та найвпливовіших у формуванні зовнішньополітичного курсу Української Держави періоду Гетьманату. В умовах руйнування старої імперської структури Центральної Європи та боротьби нових націй за політичну суб'єктність, В. Липинський діяв не як тимчасовий представник новопосталої держави, а як носій стратегічної державницької концепції, що визначає місце України у системі міжнародних відносин [40, С. 84-89].

Його переговорна діяльність у Відні поєднувала офіційну дипломатичну присутність із економічними переговорами, що мали забезпечити матеріальну стабільність держави в умовах війни та політичної турбулентності. При цьому В. Липинський усвідомлював, що будь-які дипломатичні домовленості

залишатимуться крихкими, якщо Україна не матиме позитивного образу в очах міжнародної спільноти. Саме тому інформаційна політика стала не допоміжним, а основоположним елементом його стратегії.

Не менш важливим був і галицький напрям, у якому В. Липинський виступив як політичний інтерпретатор українських історичних прав. Він не зводив проблему Галичини до етнічної аргументації, а формулював її як питання політичного суверенітету та гідності нації, що дозволяло долучити її до ширшого європейського дискурсу права народів на політичне самовизначення [52, С. 129-134].

Таким чином, діяльність посольства у Відні стала моделлю української зовнішньої політики державницького типу, яка не обмежувалася тактичними рішеннями, а прагнула закріпити довгострокове міжнародне визнання України як самостійного політичного суб'єкта. Вона поєднала дипломатію інтересів і дипломатію смислів, інституційну присутність і культурно-інтелектуальну комунікацію, переговорний процес і боротьбу за символічний простір національної ідентичності.

Отже, робота української місії у Відні за В. Липинського заклала фундамент для формування концептуальної моделі української дипломатії, де держава постає не як продукт історичної випадковості, а як свідомий політичний вибір нації та її еліти.

3.3. Дипломатичні стратегії, аргументаційні практики та мережі контактів В.Липинського

Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського у Відні була нерозривно пов'язана з його політичною філософією та державницьким світоглядом, що сформувався на основі глибокого усвідомлення ролі еліти у творенні та збереженні державності. Для В. Липинського дипломатія не обмежувалася класичним розумінням зовнішньополітичної служби – вона постає як інтелектуальний та моральний акт, спрямований на утвердження політичної суб'єктності України у складній системі міжнародних відносин

початку ХХ століття. Він розглядав дипломатичну діяльність не як окрему сферу адміністративної чи протокольної роботи, а як продовження процесу державотворення, де дипломат виступає не посередником, а носієм ідейної та культурної місії держави.

Дипломатична тактика Липинського тісно впливала з його державницької доктрини. Розглядаючи державу як органічну єдність, він будував свої аргументи на поєднанні політичного реалізму та історичної легітимації. У переговорах він рідко апелював до емоційних чи романтично-національних мотивів, натомість послідовно демонстрував, що українська держава є закономірним продуктом історичного розвитку, а не тимчасовим утворенням революційної доби [64, С. 258-264].

В'ячеслав Липинський вважав, що зовнішня політика має відображати не лише інтереси моменту, а передусім – внутрішню якість самої держави. Якщо політична еліта роз'єднана, не має цілісного бачення майбутнього і позбавлена почуття обов'язку перед нацією, дипломатія не може бути ефективною. Тому дипломат, на думку В. Липинського, мав репрезентувати не уряд як тимчасовий політичний інститут, а націю як історичну і моральну спільноту, що має право на власну державу.

У його трактуванні дипломат – це «обличчя держави» в зовнішньому світі, носій її честі, цінностей і волі. Саме тому будь-яка слабкість у позиції дипломата трактувалася ним не як приватна помилка, а як загроза авторитету української державності в цілому.

Для В. Липинського дипломатія мала бути органічно пов'язана з моральною дисципліною і політичною відповідальністю еліти. У своїх численних листах і аналітичних записках він підкреслював, що неможливо вимагати міжнародного визнання від інших держав, якщо власна політична еліта не здатна продемонструвати єдність, стратегічне бачення і культурну зрілість. У цьому сенсі його дипломатична концепція значно випереджала свій час, оскільки спиралася не на традиційні схеми зовнішньополітичного торгу чи військових союзів, а на інтелектуальну легітимність держави, яка мала бути

визнана через аргументи розуму, права і моралі [27, С. 201-203].

В. Липинський наголошував, що жодна зовнішня підтримка не має тривалого ефекту без внутрішнього політичного змісту. Саме тому дипломатія Української Держави, за його переконанням, мала бути не реактивною (тобто спрямованою на реагування на події), а активною і проактивною, тобто такою, що формує власний порядок денний.

Він виступав за створення довготривалих міждержавних зв'язків, заснованих на взаємній повазі, а не на тимчасових політичних вигодах. Такий підхід вимагав від нього не лише високої політичної культури, а й глибокого розуміння інтересів і мотивацій інших держав, передусім Австро-Угорщини, Німеччини, Польщі та країн Антанти [4, С. 74-89].

Свою дипломатичну діяльність він будував на широкому колі особистих зв'язків – від австрійських політичних кіл до українських учених у Відні, діячів Галичини та представників української еміграції. На відміну від багатьох сучасників, Липинський не обмежувався формальними дипломатичними маршрутами: він активно працював із пресою, університетськими колами та впливовими консервативними середовищами, що дозволяло розширити можливості української місії за межі офіційних переговорів [10, С. 386-394].

У цьому контексті дипломатична діяльність В. Липинського поєднувала два фундаментальні рівні.

Перший – раціонально-прагматичний, що ґрунтувався на аналізі конкретних геополітичних і економічних інтересів країн Центральної Європи. В. Липинський прагнув виявити можливості для стратегічного зближення України з Австро-Угорщиною, виходячи з економічної взаємозалежності та потреби стабілізувати східноєвропейський регіон. Він розумів, що міжнародне визнання України залежить не стільки від декларацій, скільки від реальної користі, яку нова держава може дати іншим гравцям – постачання продовольства, забезпечення сировини, транзитні можливості, участь у формуванні економічної безпеки регіону. Саме через цю прагматичну логіку

він вибудовував свої переговори у Відні, роблячи ставку на інтерес як основу партнерства, а не на політичні декларації.

Другий рівень – смислово-символічний, який утілював ідею України як історично легітимного суб'єкта міжнародних відносин, спадкоємиці давніх державних традицій Русі, козацької доби, Гетьманщини. У своїй аргументації В. Липинський постійно апелював до історичної тяглості, намагаючись довести, що українська державність – не новоутворення революційної епохи, а природне продовження європейського політичного процесу. Він наголошував, що Європа має визнавати Україну не з політичної доцільності, а з цивілізаційного обов'язку, адже українська нація – це частина європейської культурної спільноти, яка історично поділяла спільні цінності – християнство, ідею свободи, повагу до права та власності [31, С. 287-296].

Поєднання раціонального і символічного рівнів створювало унікальний тип дипломатичної аргументації В. Липинського, де економічна логіка співіснувала з філософією історичної місії. Його виступи, офіційні ноти і навіть приватне листування з австрійськими колами вирізнялися виваженістю, риторичною точністю і глибокою ідейною наповненістю.

У цьому сенсі В. Липинський був не лише представником Української Держави, а конструктором її політичного образу на міжнародній арені. Для нього дипломатія була не лише інструментом комунікації, а засобом національної самореалізації, що дозволяв інтегрувати українську націю у світову систему на рівних правах.

Його дипломатичні документи засвідчують надзвичайно високу ступінь аналітичного мислення: у кожному з них відчувається стратегічна послідовність, властива досвідченому теоретику і практику водночас. В. Липинський умів перетворювати історичний дискурс на інструмент політики, доводячи, що легітимність України має не тимчасовий характер, а історичну глибину.

Саме тому він говорив про дипломатію як про «віддзеркалення духу нації». Віденська місія стала для нього лабораторією, у якій він апробував

власну концепцію державного реалізму – синтез традиції, розуму і морального обов'язку.

Водночас варто наголосити, що дипломатична концепція В. Липинського мала чітку внутрішню структуру, у якій кожен рівень – політичний, моральний, культурний та комунікаційний – виконував власну функцію. Її відмінність від класичних дипломатичних доктрин початку ХХ століття полягала в тому, що В. Липинський поєднав прагматизм державного інтересу із ціннісною філософією політичної культури, уникаючи крайнощів утилітаризму та ідеологічного догматизму. Його позиція не зводилася до сліпого наслідування європейських моделей – навпаки, він намагався сформуванати український тип дипломатії, заснований на принципах честі, служіння та історичної відповідальності.

Особливо показовим є те, що В. Липинський розглядав дипломатичну діяльність не лише як політичну функцію держави, а як засіб виховання власної політичної еліти. У своїх аналітичних нотатках він неодноразово зазначав, що українські дипломати мають не просто шукати міжнародної підтримки, а навчитися діяти в межах європейських норм поведінки, демонструючи стабільність, виваженість та передбачуваність.

Саме тому В. Липинський вважав морально-етичні якості не менш важливими, ніж політичну ерудицію чи знання іноземних мов. Для нього дипломат мав бути символом національної гідності, уособленням нового типу українця – освіченого, дисциплінованого, орієнтованого на державну місію, а не на особисті амбіції.

Не менш важливим у його діяльності було усвідомлення ролі риторики та інтелектуальної аргументації у міжнародних переговорах. В. Липинський розумів, що нова держава не має військової сили чи політичної ваги, здатної вплинути на геополітичні рішення великих держав. Проте вона має інтелектуальний капітал – переконливу ідею, історичний наратив і моральну легітимність. Ці три складові він використовував як базу своєї дипломатичної риторики. Його аргументаційні моделі ґрунтувалися на тому, що переконання

опонента повинно спиратися не на тиск чи емоції, а на раціональну довіру та послідовність.

Саме в цьому полягає феномен дипломатії В. Липинського: він перетворив аргумент слова на інструмент політики. Його виступи у Відні, дипломатичні ноти, а також приватна кореспонденція зі впливовими діячами мали характер філософських і політичних маніфестів, у яких поєднувалися історична ерудиція, правова логіка і моральна переконливість. Його тексти демонстрували не лише політичну позицію, а й глибоку культурну компетентність, що створювало відчуття зрілості та цивілізованості української дипломатії навіть у найскладніших умовах 1918–1919 років.

Окрім того, у стратегії В. Липинського відчутно простежується інтегративний підхід, що поєднував різні сфери – політику, економіку, культуру та інформаційну діяльність. Він усвідомлював, що дипломатія не може бути ізольованою сферою, тому активно використовував міждисциплінарні механізми впливу: через пресу, наукові кола, культурні товариства, бізнесові контакти. Таким чином, дипломатична місія перетворювалася на багаторівневу комунікаційну систему, що одночасно виконувала політичну, освітню і репутаційну функції.

Важливо також підкреслити, що його дипломатичний стиль поєднував прагматизм і концептуальність. В. Липинський не дозволяв собі діяти ситуативно чи імпульсивно – кожен його крок мав продумане підґрунтя, а кожна дія спиралася на певну ідею.

Його дипломатичні тексти, навіть написані у формі службових звітів, мають ознаки політичної філософії, у яких поєднано стратегічне бачення і високий рівень політичної культури. Саме тому сучасна історіографія часто розглядає його не лише як дипломата, а як архітектора української політичної думки початку ХХ століття, який втілював її через практику міжнародних відносин.

Таким чином, дипломатична діяльність В. Липинського постає не просто як набір дій чи фактів, а як інтелектуальна система, що має власну

структуру, методологію та ієрархію принципів. Нижче у таблиці 3.5 подано узагальнення основних дипломатичних стратегій та аргументаційних моделей, які він застосовував у своїй діяльності, і які згодом стали фундаментом для формування української дипломатичної школи.

Таблиця 3.5

Основні дипломатичні стратегії та аргументаційні моделі В. Липинського

Стратегія	Суть змісту	Інструменти реалізації	Стратегічний ефект
Історико-державницька легітимація	Українська державність – історична, а не випадкова	Посилання на традицію гетьманської влади, правову спадковість українського аристократичного стану	Укріплення іміджу України як політично зрілої держави
Реалістичний інтерес партнерів	Україна потрібна Європі як структурний елемент стабільності	Переговори про продовольчі поставки, торгівлю та економічне партнерство	Перетворення України на суб'єкта, а не додаток до імперських політик
Персональна дипломатія	Політика здійснюється через людей, не лише через протоколи	Приватні бесіди, салонні зустрічі, листування з ключовими діячами	Доступ до впливових кіл поза офіційними переговорами
Контрнарратив щодо Польщі	Українці не «етнічна маса», а політичний народ	Робота з пресою, інтелектуальні публічні лекції, кореспонденція з редакторами	Зменшення впливу польської інформаційної домінанти у Відні
Дипломатія відповідальності еліти	Держава існує там, де є носії політичної волі	Акцент на ролі «провідної верстви» та політичної солідарності	Представлення України як держави із внутрішньою організаційною логікою

(Розроблено автором на основі джерела [13, с. 97–103])

Стратегії В. Липинського були спрямовані не на короткострокову вигоду або реакцію на поточні кризи, а на створення довготривалої основи української міжнародної суб'єктності. Він демонстрував, що дипломатія не може бути ефективною у держави, яка не володіє власним політичним смисловим центром, саме це і показує таблиця 3.5.

Також варто зазначити, що В. Липинський діяв у Відні не лише як

офіційний посол, але й як організатор мережевих форм політичного впливу. Його дипломатія була поліцентричною: він працював одночасно на урядовому, інтелектуальному, медійному та економічному рівнях [19, С. 112].

Таблиця 3.6 показує, що мережева дипломатія В. Липинського не лише розширювала спектр впливу, але й захищала українську зовнішню політику від залежності від однієї політичної лінії, роблячи її стійкішою у турбулентному середовищі післявоєнної Європи.

Таблиця 3.6

Коло контактів і сфери впливу В'ячеслава Липинського у Відні

Середовище	Характер учасників	Форми комунікації	Результат взаємодії
Урядові кола Австро-Угорщини	Міністри, радники, військово-адміністративні управлінці	Протокольні переговори, меморандуми	Поступове закріплення правосуб'єктності України
Інтелектуальні та академічні кола	Університетські професори, історики, публіцисти	Салонні бесіди, наукові зустрічі, статті у періодиці	Формування інтелектуального нарративу про українську державність
Журналістське середовище	Редактори і власники провідних газет	Прес-конференції, особисті контакти, постачання аналітичних матеріалів	Корекція міжнародного медійного образу України
Галицькі політичні та культурні еліти	Представники УНДП, УСДП, діячі НТШ	Координація позицій щодо статусу Східної Галичини	Єдність політичної позиції українського руху на міжнародній арені
Економічні групи	Кооперативи, фінансові посередники, торговельні агенти	Укладання економічних угод і контрактів	Матеріальне підкріплення дипломатичних домовленостей

(Розроблено автором на основі джерела [44, С. 545–554])

Отже, дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського у Відні поєднувала стратегічний реалізм із глибоким світоглядним змістом. Він не лише вів переговори – він будував простір легітимності української державності, вписуючи її у систему європейської політичної культури. Його дипломатія була спрямована на утвердження України як суб'єкта, що має власну історію, політичну волю і відповідальну еліту.

Тож дипломатія В. Липинського стала фундаментальним кроком у

переосмисленні ролі України в міжнародній системі, закладаючи основу для майбутньої національної зовнішньої політики, здатної не лише реагувати, але й створювати політичну реальність.

3.4. Оцінка результатів і значення дипломатичної діяльності В.Липинського для розвитку української державності

Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського у Відні була одним із найскладніших, але водночас найвпливовіших епізодів формування зовнішньополітичної ідентичності Української Держави. Вона припала на період, коли світова система міжнародних відносин зазнавала фундаментальної перебудови після Першої світової війни, а Україна ще не мала усталених механізмів комунікації зі світовими політичними центрами. Саме в цих умовах діяльність В. Липинського набуває подвійного значення: як спроба інституційного представлення нової держави та як формування української дипломатичної традиції, заснованої на ідеї політичної суб'єктності нації [27, С. 123-127].

На відміну від більшості своїх сучасників, В. Липинський не розглядав дипломатію як короткочасну політичну місію, спрямовану на досягнення ситуативних цілей, а трактував її як невід'ємну частину державотворення. Його дипломатичні кроки у Відні відзначалися системністю, аналітичністю й глибоким розумінням психології міжнародної політики.

Він прагнув не просто налагодити офіційні контакти з урядами Австро-Угорщини та інших держав, а вибудувати концептуальні основи української присутності в Європі – від аргументаційних стратегій до формування позитивного іміджу України як правонаступниці європейської політичної культури [31, С. 163-167].

Одним із найважливіших результатів роботи В. Липинського стало створення сталих каналів політичної комунікації між українською місією та представниками центральноєвропейських урядів. Йому вдалося перетворити українську делегацію на структурований політичний орган, що діяв не лише в

дипломатичному, але й у культурному просторі.

Посольство у Відні організувало зустрічі з представниками преси, науковцями, впливовими політичними діячами, популяризуючи ідею української державності як елементу стабільності післявоєнної Європи. Саме через ці неформальні канали поширювалася аргументація щодо українських претензій на міжнародне визнання і легітимізацію нової влади у Києві [12, С. 211-219].

Щоб оцінити практичне значення діяльності В. Липинського, можемо структурувати її відповідно до ключових напрямів дипломатії: політичної, інформаційної та економічної (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Основні досягнення дипломатичної діяльності В. Липинського у Відні

Напрямок діяльності	Конкретні результати	Значення для держави	Тривалі наслідки
Політичний	Закріплення офіційних каналів міждержавних переговорів	Визнання України як суб'єкта міжнародних відносин	Створення прецеденту української дипломатичної суб'єктності
Інформаційний	Формування контрнарративу щодо української державності	Зміна міжнародного дискурсу про Україну як політичну націю	Поступове підвищення легітимності українських державних претензій
Галицький	Аргументація політичних прав українців у Східній Галичині	Політизація галицького питання як питання європейської рівноваги	Переклад українсько-польського конфлікту в рамки міжнародної політики
Економічний	Укладення угод про взаємні поставки та торговельну співпрацю	Матеріальне підкріплення політичних переговорів	Закладення основи економічної дипломатії України

(Розроблено автором на основі джерела [1, с. 92-94])

Таблиця 3.7 доводить, що діяльність В. Липинського мала інституційний характер: вона не зводилася до епізодичних дипломатичних актів, а створювала моделі, які можна було відтворювати і розвивати надалі.

В. Липинський став одним із перших українських діячів, який зблизив поняття держави та політичної відповідальності еліти. Його дипломатична практика формувала нову модель української політичної культури, де:

- держава не мислилася як інструмент соціальної боротьби,
- нація не зводилася до етнічності,
- а еліта виступала не як соціальна привілея, а як носій політичного обов'язку.

Це був принципово новий тип української ідентичності, що транслиювався назовні через дипломатію.

Не менш важливою складовою його діяльності була інформаційно-пропагандистська дипломатія, яка мала на меті змінити образ України в очах європейської спільноти. Завдяки контактам із впливовими журналістами та академічними колами Відня, В. Липинський започаткував системне висвітлення українського питання у провідних європейських газетах, таких як *Neue Freie Presse* та *Vossische Zeitung*. Це дало змогу українській дипломатії перейти від оборонної позиції (виправдання легітимності нової держави) до активної – позиціонування України як чинника європейської рівноваги.

У цьому контексті важливо згадати і галицький напрям діяльності, який набув особливого значення у 1919 р. Питання Східної Галичини В. Липинський трактував не лише як етнополітичне, а як проблему міжнародної стабільності – частину ширшої системи «австро-українських» відносин. Його зусилля сприяли тому, що проблема українців Галичини потрапила у поле зору Віденських і Паризьких дипломатичних кіл, де її розглядали як елемент балансу між Польщею, Чехословаччиною та Румунією [22, С. 133-137].

Поступово ідеї, закладені В. Липинським, були розвинуті його учнями та послідовниками у міжвоєнний період. Зокрема, концепція «організованої еліти» стала фундаментом діяльності українських політичних еміграційних структур у Відні, Берліні та Празі. Багато з його дипломатичних підходів – формування позитивного міжнародного іміджу, апеляція до історичної спадковості держави, поєднання моралі та політики – стали згодом принципами української зовнішньої політики вже у XXI столітті [28, С. 101].

Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського у Відні – це не лише

сторінка історії української дипломатії, а фундаментальна основа її сучасної філософії. Вона демонструє, що навіть у період державної слабкості можливо закласти моделі, здатні пережити політичні катаклізми та відродитися у нових формах. Його досвід поєднував інтелектуальну дисципліну, політичну передбачливість і моральну послідовність, що робить його постать унікальною в історії української дипломатії. Саме тому В. Липинський виступає не лише як дипломат минулого, а як стратег, чия спадщина визначила ідеологічну тяглість українського державотворення до сьогодення.

Отже, дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського у Відні мала значення, що виходить далеко за межі конкретних подій 1918–1919 років. Вона стала підґрунтям для становлення української зовнішньої політики як концептуальної та інтелектуально організованої сфери, що спирається на історичну тяглість, політичну відповідальність та стратегічне бачення.

Тож значення діяльності В. Липинського полягає не лише в тому, що він репрезентував Україну в одному з найважливіших дипломатичних центрів Європи, а в тому, що він заклав фундамент української державницької дипломатичної традиції, якою Україна користується і сьогодні:

- суб'єктність замість підпорядкованості,
- спадковість держави замість випадковості,
- політична воля замість емоційної реактивності.

Це і є його стратегічний внесок у розвиток української державності.

Висновки до розділу 3

Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського у 1918–1921 роках постає як одна з ключових спроб утвердити Україну на міжнародній арені як політично самостійну та історично легітимну державу. Призначення В. Липинського послом у Відні було не випадковим актом, а результатом усвідомленої кадрової політики, яка віддавала перевагу діячам із сформованими політичними переконаннями, високим інтелектуальним рівнем та здатністю репрезентувати державу в умовах складної європейської

дипломатії.

В ході діяльності місії у Відні В. Липинський вибудував системну модель зовнішньополітичної присутності України, що поєднувала офіційні переговори, інформаційно-комунікаційну політику та боротьбу за міжнародне визнання прав українців у Східній Галичині. Його дипломатичний стиль відзначався концептуальністю: він наполягав, що міжнародне визнання можливе лише тоді, коли держава представлена не як ситуативна політична сила, а як цілісний цивілізаційний суб'єкт із власною історичною традицією та моральною відповідальністю провідної верстви.

Стратегічне значення діяльності В. Липинського полягає у тому, що він заклав основи української державницької дипломатії, яка не зводиться до переговорної техніки чи ситуативних домовленостей, а базується на поєднанні історичної легітимації, раціонального політичного інтересу та інтелектуальної аргументації. Через свою працю у Відні він перетворив українське питання з об'єкта зовнішньої політики великих держав на суб'єкт європейського політичного процесу.

Попри складні зовнішньополітичні умови, діяльність Липинського заклала інтелектуальний фундамент української дипломатії: вона показала, що ефективна зовнішня політика можлива лише тоді, коли вона є продовженням державницької ідеї та спирається на внутрішню структурованість нації. Його бачення співвідношення внутрішньої організації та міжнародної присутності стало одним із найвагоміших внесків у розвиток української політичної думки першої третини ХХ століття.

Отже, дипломатія В. Липинського стала не лише важливою складовою політичної діяльності Української Держави періоду Гетьманату, але й довготривалим інтелектуальним надбанням української політичної культури, що зберігає свою актуальність у сучасному державотворенні та в умовах продовження боротьби України за міжнародне утвердження свого суверенітету.

ВИСНОВКИ

З проведеного у кваліфікаційній роботі дослідження, присвяченого дипломатичній діяльності В'ячеслава Липинського, можна зробити висновок, що його роль у становленні української державності виходить далеко за межі традиційного уявлення про дипломата як адміністративного представника уряду. В'ячеслав Липинський постає як мислитель-державник, політичний організатор і стратег, який не просто виконував зовнішньополітичні функції, а формував інтелектуальну і практичну модель української дипломатії як інструменту творення держави.

Проаналізовані історіографічні джерела та документальні матеріали показують, що оцінка постаті В. Липинського в науковому дискурсі зазнавала суттєвих змін залежно від політичних контекстів епохи. Від спрощеного та ідеологізованого трактування у радянську добу до глибокого міждисциплінарного осмислення у сучасній історичній науці, В. Липинський поступово утверджується як один із ключових архітекторів української державницької традиції.

Дослідження соціокультурних чинників формування його світогляду засвідчило, що політичні переконання В. Липинського були результатом синтезу галицько-європейської культурної освіти, шляхетської політичної культури та особистого досвіду взаємодії з українським народом. Саме це дозволило йому сформулювати концепцію нації не як етнічної спільноти, а як політичного колективу, об'єднаного спільною відповідальністю за власну державу.

Вивчення дипломатичної діяльності у Відні показало, що В. Липинський будував дипломатію не на випадкових контактних схемах, а на чіткій структурі національних інтересів. Він поєднував офіційні переговори з інтелектуальною та інформаційною дипломатією, працюючи одночасно з урядовими інституціями, інтелектуальними колами та пресою. Особливе місце

у його діяльності займало питання Східної Галичини, яке він переклав із площини регіонального конфлікту у сферу європейської політичної дискусії про право народів на самовизначення.

Оцінка наслідків його дипломатії дозволяє стверджувати, що головним результатом В. Липинського було не лише укладення угод чи налагодження зовнішніх контактів, а створення фундаменту української зовнішньої політики державницького типу, яка: спирається на історичну тяглість; має концептуальну і ціннісну основу: володіє власною культурно-символічною мовою; здатна утверджувати українську суб'єктність у міжнародному просторі.

Таким чином, значення діяльності В. Липинського полягає у тому, що він сформував модель української дипломатії, яка виходить із внутрішньої сили політичної нації, а не із залежності від зовнішніх політичних центрів. Його ідея «провідної верстви», розуміння дипломатії як морально-політичної відповідальності та бачення держави як органічної історичної форми нації є актуальними і сьогодні, коли Україна знову бореться за своє місце у світовому політичному порядку.

За результатами дослідження також можна запропонувати наступні пропозиції:

1. Поглиблювати вивчення ідейно-державницької спадщини В. Липинського у сучасних програмах історичної та політичної освіти, оскільки його концепція політичної нації й відповідальної еліти залишається актуальною для розбудови української державності.
2. Розвивати інституційний та стратегічний підхід у сучасній дипломатичній діяльності України, спираючись на модель В. Липинського, де зовнішня політика виступає продовженням внутрішньої державницької логіки та національних інтересів.
3. Посилювати інформаційну та культурну дипломатію, використовуючи досвід В. Липинського щодо формування позитивного міжнародного образу України через інтелектуальні, академічні та комунікаційні мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук В. Політична і дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського. Тернопіль, 2024. 92 с.
2. Буравченков А., Заруда Т. Деякі аспекти дипломатичної діяльності В. Липинського в період Гетьманату. *В'ячеслав Липинський. Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна: Матеріали міжнар. наук. конф., Київ – Луцьк – Кременець, 2–6 червня 1992 р. Київ; Філадельфія, 1994. С. 180–192.*
3. Винар Л. В'ячеслав Липинський як історик і політичний мислитель. Нью-Йорк: Українське історичне товариство, 1983. 128 с.
4. В'ячеслав Липинський: етнічний поляк, політичний українець: монографія. Полтава: Видавництво ПолтНТУ, 2012. 622 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Perederii_Iryna/Viacheslav_Lypynskiy_etnichnyi_pol_iak_politychnyi_ukrainets.pdf (дата звернення: 05.12.2025)
5. Горбатенко В. П., Остапенко М. А., Горбатенко І. А. Історія політичної думки в Україні: навч. посіб. Київ: МАУП, 2007. 128 с.
6. Горєлов М. Націократичні концепції. *Українська державність у ХХ столітті (історико-політологічний аналіз)*. Київ: Політична думка, 1996. [Електронний ресурс]. URL: <http://litopys.org.ua/ukrxx/r02.htm> (дата звернення: 05.12.2025)
7. Горобець В. Українська еліта ранньомодерної доби: ідентичність, пам'ять, влада. Київ: КМ Academia, 2011. 312 с.
8. Граб С. О. Політико-правовий устрій Української Держави за поглядами В. Липинського та Д. Донцова. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 5. С. 31–37.
9. Гирич І. В'ячеслав Липинський: хлібороб і жовнір (Співвідношення демократичного і консервативного в його історіософії). Київ, 2019. 312 с.

10. Голубко В. Армія Української Народної Республіки: 1917–1921. Львів: Літопис, 2015. 464 с.
11. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. Київ: Генеза, 2000. 360 с.
12. Грицак Я. Страсті за націоналізмом: історичні есеї. Київ: Критика, 2004. 232 с.
13. Даценко В. С. Етика державотворення В. Липинського: проблема засад сутності політичної моралі. *Вісник Дніпровського університету. Серія «Політологія»*. 2012. Вип. 22(9). С. 97–103. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/91/117> (дата звернення: 05.12.2025)
14. Дацків І. Б. В'ячеслав Липинський біля витоків української дипломатії. *Україна–Європа–Світ. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2017. Вип. 20. С. 378–386.
15. Дацків І. Б. Діяльність дипломатичного корпусу гетьманату П. Скоропадського за кордоном. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 2011. Вип. 1. С. 93–98.
16. Дацків І. Б. Українська дипломатія (1917–1923 рр.) у контексті світової історії. Тернопіль, 2013. 621 с.
17. Донцов Д. Націоналізм. Вид. 3-тє. [Електронний ресурс]. URL: http://mnk.org.ua/media/filer_public/55/ed/55eda776-6171-4b87-a01f-bc5becfb33dc/dmytro-doncov-nacionalizm.pdf (дата звернення: 05.12.2025)
18. Дорошенко Д. В'ячеслав Липинський і його думки про українську націю і державу. *В'ячеслав Липинський та його доба: Книга перша*. Наукове видання. Вид. 2, доopr. та доповн. / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2010. С. 382–431.
19. Дорошенко Д. І. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920). Мюнхен, 1964. 320 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://diasporiana.org.ua/memuari/1586-doroshenko-d-moyi-spomini-pro>

[nedavnye-minule/](#) (дата звернення: 05.12.2025)

20. Еклезаль Р. «Серцевина» консерватизму. *Консерватизм: антологія*. 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. Київ: Простір; Смолоскип, 2008. С. 104–122.

21. Єсельчик С. Історія України: народження модерної нації. Київ: Критика, 2011. 272 с.

22. Зайцев О. Ю. Доктрина Дмитра Донцова та її вплив на націоналістичний рух 1920–1940-х років. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2013. Вип. 24. С. 1–19.

23. Захарченко С. Ідея української державності в політичній думці ХХ століття. Київ: Парламентське видавництво, 2015. 276 с.

24. Ісаєвич Я. Українське націєтворення: історико-культурний процес. Львів: Інститут українознавства НАНУ, 2012. 240 с.

25. Історія політичної думки України: підручник / За заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ–2000, 2017. 632 с. [Електронний ресурс]. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Istoriia_politychnoi_dumky_Ukrainy.pdf (дата звернення: 05.12.2025)

26. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1900–1930 років. Київ: Либідь, 1999. 298 с.

27. Куделич О. Політична еліта України в умовах націєтворення 1917–1921 рр. Львів: Піраміда, 2010. 212 с.

28. Кудряченко А. Дипломатична діяльність і погляди на зовнішню політику В. Липинського. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2011. Вип. 1. С. 100–108.

29. Кульчицький С. Український націоналізм і державність. Київ: Темпора, 2010. 312 с.

30. Кульчицький С. Український національний рух: виклики модернізації. Київ: Темпора, 2016. 296 с.

31. Лисяк-Рудницький І. В'ячеслав Липинський. *Лисяк-Рудницький І. Історичні есе*. Т. 2. Київ: Основи, 1994. С. 131–148.

32. Лисяк-Рудницький І. Назарук і Липинський: історія їхньої дружби та конфлікту. *Історичні есе*. Т. 2. Київ: Основи, 1994. С. 173–245.
33. Липинський В. К. Комунікат. *Збірник Хліборобської України*. Прага, 1931. Т. 1. [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikisource.org/wiki/Збірник_Хліборобської_України/Том_I (дата звернення: 05.12.2025)
34. Липинський В. К. Листи до братів-хліборобів. Частина І. *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Наукове видання. Вид. 2, доopr. та доповн. / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2010. С. 92–215.
35. Липинський В. К. Листи до братів-хліборобів. Частина ІІ. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 2 / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2010. С. 158–211.
36. Липинський В. К. Листи до братів-хліборобів. Частина ІІІ. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 3 / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2013. С. 171–403.
37. Липинський В. К. Листи до братів-хліборобів. Частина ІV. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 4 / Відп. ред. Ю. Терещенко; упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ: Темпора, 2015. С. 84–224.
38. Липинський В. К. Націоналізм, патріотизм і шовінізм (Лист до Б. Шемета 12.12.1925). *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Київ: Темпора, 2010. С. 224–227.
39. Липинський В. К. Покликання «варягів» чи організація хліборобів. Нью-Йорк: Видавнича корпорація «Булава», 1954. 114 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/15412/file.pdf> (дата звернення: 05.12.2025)
40. Липинський В. К. Релігія і церква в історії України. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 5. Київ: Темпора, 2017. С. 83–159.
41. Липинський В. К. Україна на переломі 1657–1659. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті (розділи І–ІV). *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Київ: Темпора, 2010.

С. 38–92.

42. Липинський В. К. Україна на переломі 1657–1659. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті (розділи VII–VIII, примітки). *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 3. Київ: Темпора, 2013. С. 88–171.

43. Липинський В. К. Хам і Яфет (З приводу десятих роковин 16–29 квітня 1918 року). *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Київ: Темпора, 2010. С. 227–245.

44. Листи В'ячеслава Липинського до Євгена Чикаленка № 1–72. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 3. Київ: Темпора, 2013. С. 545–624.

45. Листи В'ячеслава Липинського до Осипа Назарука № 1–58. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 5. Київ: Темпора, 2017. С. 190–380.

46. Мазепа І. Україна в огні й бурі революції (1917–1921). Мюнхен: Українське видавництво, 1951. 310 с.

47. Масненко В. В. Націологічна концепція В'ячеслава Липинського. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 2. Київ: Темпора, 2010. С. 577–602.

48. Монтрезор А. Й. В'ячеслав Липинський. *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Київ: Темпора, 2010. С. 246–254.

49. Павлишин О. Українсько-польські відносини у Галичині (1918–1923). Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 402 с.

50. Патер І. Політична і дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського: галицькі сюжети. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. Вип. 18. С. 457–471.

51. Передерій І. Г. В'ячеслав Липинський у громадсько-політичному та науковому житті України й української еміграції першої третини ХХ століття: дис. д-ра іст. наук. Київ, 2012. 528 с.

52. Пилипчук В. Дипломатія Української Держави 1918 року. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2018. 228 с.

53. Поліковський М. Ф., Граб С. О. В'ячеслав Липинський як ідеолог українського консерватизму. *Вісник Національного університету «Львівська*

політехніка». Серія: Юридичні науки. 2015. Т. 1, № 6. С. 392–397.

54. Політична енциклопедія / Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.

55. Приймак О. О. Громадсько-політична й наукова діяльність В'ячеслава Липинського (1882–1931 рр.): дис. ... канд. іст. наук. Харків, 2011. 250 с.

56. Радченко О. Від гасел до інститутів: український націоналізм у політичній практиці. Харків: Фоліо, 2021. 328 с.

57. Реєнт О. Українська державність 1917–1921 рр. Київ: Наукова думка, 2006. 416 с.

58. Рудко В. Чинний націоналізм: активність versus культура. *Націоналізм: антологія* / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. Київ: Смолоскип, 2000. С. 350–385.

59. Сарбегян В. В'ячеслав Липинський і проблема національної еліти. Львів: ВНТЛ-Класика, 2014. 284 с.

60. Сергійчук В. Дипломатія УНР у боротьбі за визнання. Київ: Видавничий дім КМ, 2020. 300 с.

61. Склокін В. Консервативна революція в Україні. Львів: УКУ, 2017. 296 с.

62. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. Київ: Альтернативи, 1999. 350 с.

63. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. [Електронний ресурс]. URL: <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm> (дата звернення: 05.12.2025)

64. Сосновський М. Дмитро Донцов: політичний портрет: з історії розвитку ідеології українського націоналізму. Нью-Йорк; Торонто: Trident International, 1974. 419 с.

65. Степанков В. С., Чухліб Т. В. Тетяна Яковлева про початок Руїни. *Україна в минулому*. Вип. VI. Львів, 1994. С. 184–192.

66. Субтельний О. Україна: історія. Київ: Либідь, 2010. 736 с.
67. Терещенко Ю. І. Проблема європеїзації козацької державності в «Україні на переломі» В'ячеслава Липинського. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 3. Київ: Темпора, 2013. С. 20–88.
68. Терещенко Ю. І. Релігія і церква в листуванні В'ячеслава Липинського. *В'ячеслав Липинський та його доба*. Книга 5. Київ: Темпора, 2017. С. 22–71.
69. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. Т. 2 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин; редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004. 797 с.
70. Удод О. Національне відродження і державотворення в Україні. Київ: Інститут історії України НАНУ, 1998. 274 с.
71. Фіцик С. О. Погляди В'ячеслава Липинського про державу і право: дис. канд. юр. наук. Львів, 2020. 228 с.
72. Чижевський Д. В'ячеслав Липинський як філософ історії. *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Київ: Темпора, 2010. С. 295–306.
73. Шемет С. М. В. К. Липинський при громадській роботі. *В'ячеслав Липинський та його доба*: Книга перша. Київ: Темпора, 2010. С. 258–274.
74. Яковенко Н. Нарис історії України. Київ: Критика, 2005. 584 с.
75. Neue Freie Presse (1918–1919). [Електронний ресурс]. URL: <https://anno.onb.ac.at> (дата звернення: 11.11.2025).
76. Vossische Zeitung (1918–1919). [Електронний ресурс]. URL: <https://zefys.staatsbibliothek-berlin.de> (дата звернення: 11.11.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

План семінарського заняття з курсу історія України ХХ ст.

«Дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського»

Мета заняття:

1. Навчальна: Сприяти глибокому засвоєнню студентами змісту дипломатичної діяльності В'ячеслава Липинського як посла Української Держави у Відні; Розкрити механізми формування зовнішньополітичних стратегій України в умовах розпаду імперій; Простежити взаємозв'язок між світоглядними засадами Липинського та його дипломатичними практиками.

2. Розвивальна: Розвинути вміння аналізувати джерельні комплекси дипломатичної історії; Формувати здатність студентів до критичного прочитання політичного дискурсу; Розвивати навички інтерпретації дипломатичних стратегій у контексті міжнародних комунікацій.

3. Виховна: Формувати ціннісне розуміння історичної тягlosti української державності; Сприяти утвердженню ідеї політичної відповідальності еліти на прикладі діяльності В. Липинського; Розвивати інтерес до дослідження української дипломатії.

Тип заняття: Аналітико-дискусійний семінар з елементами проблемно-орієнтованого аналізу та інтерпретації історичних джерел.

Структура та перебіг заняття (90 хв.)

I. Організаційний етап (5 хв.)

- Оголошення теми та мети.
- Вступне слово викладача про значення В'ячеслава Липинського як мислителя-державника і дипломата.

II. Вступна міні-лекція викладача (10 хв.)

Коротке окреслення:

- міжнародного контексту 1918–1921 рр.;
- особливостей формування української дипломатичної служби;
- ролі Австро-Угорщини та Відня як ключових центрів політичних комунікацій;
- місця Липинського в державному проєкті Гетьманату.

III. Основний блок семінарського обговорення (60 хв.)

Студенти попередньо готують тези за матеріалами кваліфікаційної роботи. Обговорення ведеться у форматі структурованих проблемних питань, кожне з яких супроводжується аналітичними завданнями.

Блок 1. Світоглядні засади В. Липинського (15 хв.)

Питання для обговорення:

1. Як соціокультурні чинники (шляхетське походження, галицькі впливи, військовий досвід) сформували політичну ідентичність Липинського?
2. У чому полягає концепція територіального патріотизму?
3. Як ідеї Липинського про провідну верству та класократію впливали на його зовнішньополітичне бачення?

Аналітичне завдання: Проаналізувати фрагмент з «Листів до братів-хліборобів» у контексті того, як мислитель визначає роль еліти у міжнародному представництві держави.

Блок 2. Дипломатична місія у Відні та її структура (15 хв.)

Питання для дискусії:

1. Які політичні чинники визначали призначення Липинського на посаду посла?
2. Які функціональні пріоритети та завдання стояли перед українською місією у Відні?

3. Які інституційні та кадрові обмеження впливали на ефективність роботи посольства?

Аналітичне завдання: Розглянути організаційну модель віденської місії та пояснити, які компоненти є ключовими для розуміння дипломатичної ефективності.

Блок 3. Дипломатичні стратегії та мережі контактів Липинського (20 хв.)

Проблемні питання:

1. Які форми дипломатії застосовував Липинський: офіційна, неформальна, інформаційно-комунікаційна?
2. Яким був спектр його контактів у політичних і наукових колах Відня?
3. Як Липинський використовував пресу як інструмент міжнародної легітимації України?
4. Якими були переговорні механізми щодо питання Східної Галичини?

Міні-кейс (робота в групах): Студенти отримують короткий фрагмент дипломатичної кореспонденції Липинського (описаний у кваліфікаційній роботі) та визначають:

- цілі;
- аргументаційні стратегії;
- передбачуваний дипломатичний ефект.

Блок 4. Оцінка результатів дипломатичної діяльності (10 хв.)

Обговорення:

1. Чи можна вважати дипломатію Липинського успішною? У чому полягав її головний результат?
2. Як його діяльність вплинула на розвиток української державницької традиції?
3. У чому полягає історичний урок Липинського для сучасної української дипломатії?

Підсумкове узагальнення викладача (10 хв.)

Викладач підкреслює:

- роль Липинського у становленні політичної суб'єктності України;
- важливість поєднання політичної теорії і практичної дипломатії;
- унікальність моделі державницького мислення Липинського в умовах геополітичних трансформацій початку ХХ століття.

Контрольні запитання для підсумкової рефлексії студентів (5 хв.)

1. Які фактори зробили Липинського одним із головних творців української дипломатії?
2. Що визначало міжнародні можливості України у 1918–1921 рр.?
3. У чому полягає актуальність ідей Липинського для сучасної політики?

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати мініесе (2–3 стор.) на тему: «Політична ідеологія В'ячеслава Липинського як основа його дипломатичної діяльності».
2. Проаналізувати одну з дипломатичних нот Липинського (за матеріалами роботи) й визначити інструменти аргументації.
3. Підготувати презентацію: «Відень як центр міжнародної діяльності Української Держави».

5. Основна література для підготовки до семінару

1. Андрощук В. Політична і дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського. Тернопіль, 2024.
2. Буравченков А., Заруда Т. Деякі аспекти дипломатичної діяльності В. Липинського в період Гетьманату. *В'ячеслав Липинський. Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна*. Київ; Філадельфія, 1994. С. 180–192.

3. Дацків І. Б. Українська дипломатія (1917–1923 рр.) у контексті світової історії. Тернопіль, 2013.
4. Дацків І. Б. В'ячеслав Липинський біля витоків української дипломатії // Україна–Європа–Світ. 2017. Вип. 20. С. 378–386.
5. Кудряченко А. Дипломатична діяльність і погляди на зовнішню політику В. Липинського. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2011. Вип. 1. С. 100–108.
6. Пилипчук В. Дипломатія Української Держави 1918 року. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2018.
7. Патер І. Політична і дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського: галицькі сюжети. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. Вип. 18. С. 457–471.
8. Винар Л. В'ячеслав Липинський як історик і політичний мислитель. Нью-Йорк: Українське історичне товариство, 1983.
9. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Частина I–IV. Київ: Темпора, 2010–2015.

6. Очікувані результати навчання

Після завершення семінару студент повинен:

- знати структуру української дипломатичної служби 1918–1921 рр.;
- розуміти ідейну логіку державницької концепції Липинського;
- уміти аналізувати дипломатичні тексти та їх комунікативні стратегії;
- оцінювати місце особистості в міжнародному процесі;
- пояснювати значення дипломатичної діяльності Липинського для сучасного державотворення.